

Kohabitace jako forma rodinného soužití a jeho možná úskalí

Ivana Jaborníková

Bakalářská práce
2013

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

INSTITUT
MEZIOBOROVÝCH STUDIÍ BRNO

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Institut mezioborových studií Brno
akademický rok: 2011/2012

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: Ivana JABORNÍKOVÁ, DiS.
Osobní číslo: H108098
Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: Sociální pedagogika

Téma práce: Kohabitace jako forma rodinného soužití a jeho
možná úskalí

Zásady pro vypracování:

Zadané a zvolené téma bude zpracováno podle pokynů obsažených v materiálu IMS "Metodika psaní odborného textu a výzkum v osicálních vědách" (IMS 2009), případně podle dalších materiálů, z nichž některé jsou obsaženy v literatuře připojené k tomuto studijnímu textu. Zejména bude dbáno na dodržování zásady publikační etiky a pravidel společenskovedního výzkumu. Průběžné výsledky práce budou pravidelně konzultovány s vedoucím bakalářské práce.

S vědomím těchto zásad a pravidel a po konzultaci s vedoucí bude práce zaměřena:

- na přiblížení pojmu rodina, manželství, formy rodinného soužití
- na seznámení se s historickým vývojem kohabitace, popis, jeho formy, motivy pro volbu daného soužití
- na popis možných úskalí, ať již z hlediska právní stránky či stránky morální

Součástí práce bude proveden kvalitativní výzkum zaměřený na motivy a možná úskalí, které se mohou v daném soužití vyskytnout.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

zák. č. 94/1963 Sb., zákon o rodině

zák. č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí

úst. zák. č. 1/1993 Sb., Ústava ČR

zák. č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

Hamplová, D., Pikálková, S. Manželství, nesezdané soužití a partnerský vztah. Praha: SLON, 2002.

Možný, I. Rodina a společnost. Praha: SLON, 2003.

Matoušek, O. Rodina jako instituce a vztahová síť. Praha: SLON, 2003.

Další literatura bude obsažena v Projektu bakalářské práce a průběžně doplňována během práce na tomto textu.

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Mgr. Zdeňka Vaňková

Datum zadání bakalářské práce:

16. března 2012

Termín odevzdání bakalářské práce:

30. dubna 2013

V Brně dne 16. března 2012

prof. PhDr. Pavel Mühlpachr, Ph.D.
vedoucí ústavu

L.S.

doc. JUDr. Pavel Hungr, CSc.
vedoucí katedry

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby.¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3²⁾;
- podle § 60³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ivana Jaborníková
.....
Jméno, příjmení studenta

V Brně 25. 4. 2013
.....

Jaborníková
.....
Podpis

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu, k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlíží k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

BASTRAKT

Bakalářská práce pojednává o kohabitaci jako formě rodinného soužití a její možná úskalí. Zaobírá se základní problematikou související s daným tématem, ať již obeznámení o vývoji rodinného práva, rozdělení druhů tohoto soužití, jeho volbě a také právní úpravou, která je s ním spojena. Práce obznamuje s možnými úskalími a také s tím, jak je možné situaci řešit. V empirické části jsou uvedeny výsledky výzkumného šetření v podobě dotazníkového šetření. Poukazuje na zkušenosti kohabitantů a na případná řešení možných rizik. Na celkovou problematiku tématu pohlíží v závěru i ze sociálně-pedagogického hlediska a zmiňuje možný návrh řešení pro obeznámení většího počtu čtenářů a především partnerů žijících v nesezdaném soužití.

Klíčová slova:

Rodina, nesezdané soužití, kohabitanace, rodinné soužití, manželství, varianta partnerského života, manželství, fenomén současnosti, vztahy mezi partnery, právní úskalí nesezdaného soužití

ABSTRACT

The bachelor's thesis deals with cohabitation as a form of family life and its possible difficulties. It is focused on the basic issues related to the topic, whether it is familiarization with the development of family law or the division of the types of the cohabitation, its choice and also legislation that is associated with it. The thesis informs about potential problems and also with how it is possible to solve the situation. The empirical part contains the results of the research in the form of a questionnaire survey.

The thesis points out to experiences of participants and possible solutions to potential risks. The thesis looks on the general issue of the topic from the socio-pedagogical point of view at the end and mentions possible solutions suggestion for familiarization of larger number of people and mainly partners living in cohabitation.

Keywords:

Family, cohabitation, family life, marriage, partners life option, a phenomenon of present, relations between the partners, the legal difficulties of cohabitation

Ráda bych poděkovala PhDr. et Mgr. Zdeňce Vaňkové za odborné vedení, užitečnou metodickou pomoc při zpracování, laskavost, vstřícnost, ochotu a především trpělivost. Také za její zájem, připomínky k práci a za čas, který mé bakalářské práci věnovala. Tímto rovněž děkuji všem, kteří se jakýmkoliv způsobem podíleli na vzniku této práce.

Prohlašuji, že jsem tuto práci zpracovala samostatně a že jsem v seznamu literatury uvedla všechny prameny, z nichž jsem pro tuto práci čerpala.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	8
I TEORETICKÁ ČÁST	9
1 VÝVOJ RODINNÉHO MODELU	10
1.1 ZMĚNY ZAŽITÉHO RODINNÉHO MODELU	10
1.2 RODINA	12
1.3 MANŽELSTVÍ	13
2 NESEZDANÉ SOUŽITÍ	16
2.1 VYMEZENÍ NESEZDANÉHO SOUŽITÍ.....	16
2.2 FORMY NESEZDANÉHO SOUŽITÍ	16
➤ Snoubenecké soužití	17
➤ Faktické manželství.....	17
➤ Soužití svobodných mladých párů	17
➤ Soužití rozvedených párů	17
3 VOLBA NESEZDANÉHO SOUŽITÍ	19
3.1 VOLBA PARTNERA	19
3.2 VLIV PŮVODNÍ RODINY	19
3.3 MOTIVY PRO VOLBU NESEZDANÉHO SOUŽITÍ.....	21
3.4 POHLED SPOLEČNOSTI NA NESEZDANÉ SOUŽITÍ	23
4 NESEZDANÉ SOUŽITÍ Z HLEDISKA PRÁVNÍ ÚPRAV	26
4.1 NEUŽÍVANĚJŠÍ TERMÍNY PRO NS V ČESKÉM PRÁVU	26
4.2 VZTAHY V MAJETKOVÉ SFÉŘE	27
4.3 DĚDICKÉ NÁROKY	29
4.4 VZTAHY KE SPOLEČNÝM DĚTEM A SOBĚ SAMÝM.....	30
4.5 SOCIÁLNÍ ZABEZPEČENÍ A JINÉ	31
ZÁVĚR	34
II PRAKTICKÁ ČÁST	35
5 VÝZKUMNÁ ČÁST	36
5.1 METODOLOGIE VÝZKUMU	36
5.2 VÝZKUMNÝ VZOREK, CÍL A STANOVENÍ HYPOTÉZ	37
5.3 TECHNIKA SBĚRU DAT A BLIŽŠÍ POPIS DOTAZNÍKU	38
6 ANALÝZA A INTERPRETACE DAT	40
6.1 ANALÝZA DAT ZÍSKANÝCH DOTAZNÍKOVÝM ŠETŘENÍM	40
6.2 ZHODNOCENÍ VÝZKUMU	57
RESUMÉ	60
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	61
SEZNAM PŘÍLOH	65

ÚVOD

Pro svou bakalářskou práci jsem si vybrala téma Kohabitace, nebo-li nesezdaného soužití. Daná tematika mi případně zajímavá, především z hlediska určitých právních rozdílů ve spojitosti s manželstvím. Domnívám se, že manželský status v dnešní společnosti mírně upadá a je nahrazován rozličnými formami partnerského soužití. Jako jedna z lákavých možností partnerského soužití může být nesezdané soužití. Lze jej považovat za volbu přechodnou, jindy jako celoživotní. Nemění to nic na tom, že vzrůstající tendence je ve společnosti patrná. Sdílím však názor, že spousta partnerů netuší, jaké komplikace mohou nastat při daném soužití, především s odkazem na tento fakt vznikla má práce. Ráda bych zjistila a osvětlila důvody volby žít v nesezdaném svazku, seznámila čtenáře s možnými řešeními případných situací a rozšířila obzory na danou problematiku. Má práce může být také brána jako prevence před určitými úskalími.

Bakalářská práce je rozčleněna na část teoretickou a empirickou. Teoretická část je tvořena čtyřmi základními kapitolami, kdy se zaměřuji na pojetí rodiny a vývoj, kterým si prošla. Popíši politickou situaci, která rodinu formovala a změny, které v důsledku měla. Nastíním určité rozdíly mezi nesezdaným soužitím a manželstvím. Blíže se budu zaobírat, kdy docházelo k nástupu fenoménu nového soužití a konkretizuji jeho rozčlenění a pohled odborné literatury. Mimo jiné se zmíním o vlivu původní rodiny a správnou volbou životního partnera. Nastíním též motivy, které mohou k volbě vést. Jako důležitou část vnímám právní stránku kohabitantů v České republice. Pouze povrchově popíši nový náhled občanského zákoníku, který má přijít v účinnosti dne 01.01.2014. Zpracování posledního okruhu (právních aspektů) mne velmi obohatil i v mém profesním životě. Na teoretickou část pohlížím za pomoci již existující literatury, různých studií a výzkumů. Cílem této části je vytvořit si odborný základ pro následné provedení kvantitativního výzkumu a zodpovězení položených výzkumných otázek a zjištění verifikace či falzifikace stanovených hypotéz. V empirické části použiji pro sběr dat dotazníkové šetření.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 VÝVOJ RODINNÉHO MODELU

V první kapitole se věnuji změnám zažitého rodinného modelu, významu slova rodina a manželství. Především těm změnám, které měly vliv na pojem a význam slova rodina a manželství, na změnu lidského myšlení a volby žít rodinný život i jiným způsobem než v manželském svazku.

1.1 Změny zažitého rodinného modelu

Česká společnost zažila v 90. letech zásadní změnu demografického chování a tradiční model rodinného startu ztrácí univerzální platnost (Hamplová 2003a: 9). Soužití začíná být mnohem rozmanitější, část mladých lidí začíná společné soužití bez sňatku a manželství uzavírá později či dlouhodobě odkládá (Hamplová 2003a: 9).

Až do závěru 80. let byla v našem státě „plná“ sňatečnost a do manželství se vstupovalo zpravidla v nízkém věku¹. Preference manželství v dřívějším systému, při získávání bytu i ve veřejném mínění bránily zřejmě většímu rozšíření nesezdaného soužití mezi mladými lidmi, zejména mezi svobodnými“ (Fialová a kol. 2000: 8,15).

Postmoderní společnost² nabízí na jedné straně lidem více individuální svobody a volby, na straně druhé jim přináší nové nejistoty a rizika – jednou z takových nejistot je nejistota v rodinných vztazích. „Revoluce v demografickém a rodinném chování“ je „prosazována usilováním žen o osobní nezávislost a celoživotní kariéru“ a „manželství se stává méně aktem ekonomické nezbytnosti a více otázkou individuální volby. To také znamená formaci nových a méně stabilních rodinných způsobů soužití“ (Sirovátka in Mareš 2003: 39-42).

V druhé polovině 20. století dochází ve vyspělých zemích k poklesu sňatečnosti a plodnosti. Tento fakt je spojen s následujícími faktory. Dochází k vzestupu vzdělanosti žen, rozšíření antikoncepce, rozpadu monopolu manželství na legitimaci sexuálního styku a v neposlední řadě také akcent na osobní uspokojení (Becker in: Hamplová 2003a: 13).

---

¹ 90% mladých mužů a dokonce 96% mladých žen preferovalo vstup do manželství

² Vzniká jako pozvolný důsledek procesu modernizace. Pro postmoderní společnost je příznačná kulturní relativizace, je zde výrazný přesun populace z průmyslových odvětví do služeb a později fenoménem globalizace a novým ekonomickým rozdělením světa. Postmoderní společnost můžeme nalézt v západní Evropě a severní Americe již od konce 60. let 20. století, zatímco v České republice až v 90. letech 20. století.

Česká společnost se vrací do skupiny západoevropských populací, charakteristických vysokým sňatkovým věkem a vysokým počtem jedinců celoživotně svobodných (Rabušic in Veselá 2003: 41). Rychtaříková (in Veselá 2003: 42) dále zmiňuje, že trend snižování sňatečnosti je důsledkem nepříznivých ekonomických podmínek transformujících českou společnost, neboť růst životních nákladů a nákladů na děti, nedostatek sociální jistoty včetně nedostupnosti získání vlastního bydlení způsobuje odkládání vstupu do manželství na pozdější léta.

Nesezdané soužití, jako jedna z velmi častých forem dnešního rodinného života, prošlo také určitou historií. V Evropě se tento fenomén rozšířil podle skandinávského vzoru³, díky tomu, jak jsem již zmiňovala, se výrazně snížily ukazatele sňatečnosti⁴. V moderních permissivních společnostech totiž platí, že sňatek již dávno není podmínkou založení rodiny (Kocourková, Rabušic 2006: 70-72). Tento vývoj se nevyhnul ani českému prostředí. Pouze s tím rozdílem, že se objevil zhruba o dvacet pět let později. Jeho hlavní příčinu můžeme vidět v tehdejší komunistickém režimu. První pokles porodnosti můžeme v Československu zaznamenat v roce 1967, tenkrát však komunistická vláda zareagovala přijetím finančního opatření, které zvýhodňovalo narození druhého a třetího dítěte, což přineslo pozitivní výsledek, tedy opětovné zvýšení natality. Další prorodinná opatření šedesátých až osmdesátých let 20. století, jako například prioritní přidělování bytů manželským párům s dětmi, byly pro lidi velmi silným motivem k uzavření sňatku (Sullerotová 1998: 20-30).

I přesto ale nelze opomenout fakt, že rozvojem státu a tržní ekonomiky, kdy stát přebírá velký díl péče a zodpovědnosti za rodinu, dochází v životě člověka k snížení významu slova rodina (Becker in: Hamplová 2003a: 13). Přeměny těchto tradičních pout závislosti mají i svou odvrácenou tvář (Singly De, F. 1999: 37). Užitek manželství tak klesá a zvyšuje počet rozvodů⁵ i relativní atraktivitu nesezdaného soužití (Becker in: Hamplová 2003a: 13). To se může zdát jako přijatelnější alternativa, kde nás tolik nezasáhne neúspěch ve formě rozvodu.

---

³ Nejvyšší míru vykazuje Švédsko, Finsko, Norsko, Nizozemí.

⁴ Velmi často je zmiňováno Švédsko, kdy zásadní zlom nastal v roce 1964. V průběhu sedmi let zde téměř o 50% klesla sňatečnost.

⁵ Toto vyplývá i ze statistických údajů viz graf v příloze PII.

I přesto, že Becker poukazuje na snižující se význam slova rodina, dle mého názoru se jedná o nejzákladnější pilíř sociálního státu. Proto popíši, jak odborná literatura pohlíží na tento pojem.

1.2 Rodina

Jednoznačná definice pojmu rodina je poněkud problematická. Tato definice se v průběhu let měnila, také každá vědní disciplína a autor přistupuje k pojmu rodina rozdílně. I když se již jedná o starší zdroj, zdá se mi pohled Kramera na pojem rodiny velmi výstižný. Především z něj nutně nevyplývá právní či institucionální potvrzení. Kramer (1980, in Sobotková, 2001:22) vymezuje rodinu jako skupinu lidí se společnou historií, současnou realitou a budoucím očekáváním vzájemně propojených transakčních vztahů. Členové jsou často, ale ne nutně vázání hereditou, legálními manželskými svazky, adoptí nebo společným uspořádáním života v určitém úseku jejich životní cesty. Kdykoli mezi blízkými lidmi existují intenzivní a kontinuální psychologické a emocionální vazby, může být užíván pojem rodina, i když jde např. o nesezdaný pár, o náhradní rodinu atd. (Sobotková, 2001: 22).

Všeobecná encyklopedie Diderot (1997) rodinu charakterizuje jako původní a nejdůležitější sociální skupinu a instituci, která je základním článkem sociální struktury i základní ekonomickou jednotkou. V širším pojetí je založena na dočasném nebo trvalém společenství jednoho či více mužů s jednou či více ženami (polygamie), v nejužším pojetí na trvalém spojení jednoho muže a jedné ženy (monogamie). Členové rodiny jsou spojeni společným soužitím, vzájemnou morální odpovědností a vzájemnou pomocí.

Naopak Veselá (2003: 11-12) pohlíží na rodinu v pravém slova smyslu teprve tehdy, když se muži a ženě, kteří spolu žijí, narodí dítě. Rodinu tedy automaticky netvoří lidé, toho či onoho pohlaví, kteří spolu pouze žijí v jednom bytě nebo kteří spolu pouze vedou společnou domácnost. Rodinu tak netvoří ani manželské bezdětné páry, netvoří ji ani bezdětné páry žijící spolu ve volném svazku nebo páry žijící spolu mimo své manželství. Tato skutečnost však neznamená, že rodinným životem nemohou spolu žít nesezdané páry, kde si jeden nebo oba partneři do tohoto soužití přivedou své biologické děti. Dle Matějčka (1998: 4) se ukázalo, že vnější znaky rodiny jsou pro dítě málo významné. Rodina může a nemusí být tam, kde se o jedno dítě stará několik dospělých nebo kde se jeden dospělý stará o několik dětí, ani tam, kde dítě je biologickým potomkem svého

vychovatele, ani tam, kde je rodina ustanovena podle zákona a má nejrůznější společenská požehnání. Především je pořad prioritní, aby byly uspokojovány potřeby dětí.

Domnívám se, že to nemění nic na tom, že rodina je základní a nejvýznamnější společenskou jednotkou, jejíž společenský význam je nezastupitelný a jež je z tohoto důvodu pod ochranou státu a zákonem chráněn. Osobně se přikláním k názoru, že o rodině můžeme mluvit i tehdy, kdy partneři společně žijí, hospodaří, plánují společnou budoucnost, vzájemně si pomáhají. I u partnerů či manželů, kteří nemohou mít děti a k adopci se nepřiklání, bych toto soužití považovala za rodinné. Na druhou stranu při slově rodina se téměř každému vybaví i děti. Pokud už v rodině jsou děti společné či jiné⁶, vždy záleží na samotných partnerech, jak svou rodinu pojmu, protože jediné zdravá rodina je zárukou zdravé výchovy dětí (Ottův naučný slovník in Veselá a kol. 2003: 13).

1.3 Manželství

Během posledního století nedošlo jen k přechodu k různým formám partnerského soužití, ale i samotné manželství prošlo obrovským vývojem. V mnoha případech se postmoderní manželství dá jen velmi těžko srovnávat s manželstvím tradičním (Sullerotová in Chaloupková, Šalamounová 2004: 15).

V křesťanské tradici dle Možného (1999: 46) bylo na manželství pohlíženo jako na nezrušitelný monogamní svazek, jehož hlavní funkcí byla reprodukce další generace. Manželství, původně jako svátost, postupně získávalo povahu občanské smlouvy, jejíž nezrušitelnost definitivně změnilo uzákonění rozvodu (Zákon o rodině č. 94/1963 Sb.).

Obecnou definici manželství popisuje např. Šulová (2007, [online]), kdy manželství vnímá jako partnerství, jež je společností již nějakým způsobem (například církví, státem, rituálem) legalizováno, ale stále se nemusí jednat o společenství, ve kterém jsou přítomny děti. Manželství není jen důležitou společenskou institucí, ale je především právním vztahem. Právo pojímá manželství jako trvalé životní společenství muže a ženy, které

---

⁶ např. děti z jiných manželství, děti v náhradní rodinné výchově atd.

vzniká a zaniká způsobem stanoveným v zákoně o rodině č. 94/1963 Sb.⁷ (Hrušáková a kol. 1993: 33).

V mnoha věcech se manželství od nesezdaného soužití příliš neliší. Například Šmolka (2004: 46) považuje výhodou uzavření manželství v tom, že partneri se mnohem dříve musí shodnout na aspektech svého společného soužití. K tomu se především řadí otázky bydlení, dětí, provozu domácnosti, finančního hospodaření, kontaktů s rodiči a příbuznými a trávení volného času. Většina popsaných témat se do značné míry týká i společné budoucnosti partnerů. Dle autora mají manželé vzhledem k uzavřenému sňatku a tedy oficiálně deklarovanému závazku i k řešení výše zmíněných otázek podstatně lepší startovní pozici než partneri žijící v nesezdaném soužití (Šmolka 2004: 46). Tento fakt ale nelze dle mého úsudku paušalizovat.

Jedna z možných výhod instituce manželství oproti nesezdanému soužití je poskytnutí finanční jistoty a právních záruk majetkových vztahů. Obecně platí, že ženy mají zpravidla nižší pracovní příjmy. Také v situacích, kdy zajišťují péči o malé děti, jsou na svých partnerech závislé⁸ (Fialová a kol. 2000:73). Proto odchod od partnerky se v manželství může jevit jako mnohem složitější a manželství je mnohdy chápáno jako určitá jistota. Často zmiňovanou stránkou je i „zajištění“ citových vazeb a poskytování sociálního zázemí⁹ (Kuchařová in Mareš 2003: 193). Dle mého názoru lze toto však nalézt i v nesezdaném soužití.

Faktickým a velmi častým impulsem způsobujícím rozhodnutí uzavřít manželství a mnohdy tím také přechod z nesezdaného soužití bývá rozhodnutí mít dítě (Hamplová 2003b: 15). Lidé často spojují rodičovství s manželstvím.

Domnívám se, že i víra hraje podstatnou roli v životě některých lidí a jejich pohledu na svět. Lidé, kteří si vybrali sňatek bez zkoušky, to zdůvodňovali morálkou, zodpovědností a náboženskou vírou. Ta na věřícího člověka klade určité morální požadavky a stanovuje normy správného a nesprávného chování, které se mimo jiné týkají i regulace sexuálního chování (Hamplová in Fialová 2000:69). Další z názorů může zaznít

---

⁷§1 - §29.

⁸ Zákon o rodině hovoří pouze o vyživovací povinnosti k dítěti a manželce, druha a družku nebere v potaz.

⁹ To je hodnoceno jako předpoklad šťastného a vyrovnaného života.

ohledně otázky věrnosti ve vztahu; od manželství je vyžadována věrnost, od milenců toto není principiálně očekáváno. S tímto názorem autorů se ale neztotožňují.

I přes veškerý nárůst alternativních partnerství bych nezpochybňovala důležitost svazku manželského. Ve společnosti má neustále vysokou hodnotu a váhu a je vnímáno jako významný závazek, který musí být pečlivě promyšlen a do kterého je nutné vstupovat po zralé úvaze (Katrňák 2002: 231). Na druhou stranu nesezdané soužití nabízí partnerům také mnoho pozitivních stránek, proto jeho oblibu, ať už dočasnou nebo trvalejšího rázu, nelze nevnímat.

2 NESEZDANÉ SOUŽITÍ

Touto kapitolou čtenáře blíže seznámím s pojmem nesezdaného soužití a jeho možnými formami z pohledu společnosti a odborné literatury. V příloze (P III.) pro zajímavost připojuji přehledné fázování životního cyklu z hlediska uzavírání a rozpadu partnerského svazku.

2.1 Vymezení nesezdaného soužití

Ve společnosti se můžeme setkat s různorodým označením pojmu nesezdaného soužití. Velmi často se setkáváme s vymezením jako manželství na zkoušku, život na hromádce, faktické manželství, společné soužití nebo také kohabitace. Dále blíže specifikuji pomocí odborné literatury její definici a rozdělení. Ve své práci budu užívat pojem „nesezdané soužití“. Jeví se mi jako nejvýstižnější a ve společnosti nejvíce zažitý.

Český sociolog Ivo Možný (1990: 162) pokládá nesezdané soužití za soužití dvou snoubenců ve společné domácnosti, kteří žijí pravidelným sexuálním životem, mají-li příjem, tak spolu i hospodaří. Vyřčená myšlenka však směřuje k uzavření svazku manželského, ale nemusí to být pravidlem.

Trost (1974) preferuje stejná kritéria, pouze s tím rozdílem, že nelpí na následném sňatku. Z těchto názorů vychází i Rabušic (1986: 135-140), který nesezdané soužití definuje jako „formu soužití dvou jedinců opačného pohlaví, kteří žijí ve svazku podobném manželství, tj. mají spolu intimní sexuální vztahy, společně bydlí a společně hospodaří, avšak nejsou oficiálně sezdáni.“ Obdobně na nesezdané soužití pohlíží i Maříková a kol. (1996: 1190).

2.2 Formy nesezdaného soužití

Pro vymezení forem nesezdaného soužití bych se ráda opřela o typologii, kterou popisuje Možný (1987: 113), formuloval a rozlišil tři vyhraněné a jednu přechodnou formu nesezdaného soužití. Typologií nesezdaného soužití bychom v odborné literatuře našli spousty, např. Chaloupková, Šalamounová, Rabušic atd. Oproti legálnímu svazku má nesezdané soužití totiž různé podoby a není tudíž jedinou cestou nahrazující sňatek (Rychtaříková 1994:111).

Do své práce jsem si zvolila rozčlenění podle Možného, které i přesto, že se jedná o zdroj staršího data, hodnotím jej jako velmi zdařilé a výstižné.

Jak jsem již psala, Možný formuloval a rozlišil tři vyhraněné a jednu přechodnou formu nesezdaného soužití. Jedná se o snoubenecké soužití, faktické manželství, soužití svobodných mladých párů a jako poslední, kterou považuje spíše za přechodnou, zmiňuje soužití rozvedených párů. Tyto formy níže popíši.

➤ **Snoubenecké soužití**

Charakterizuje ji delší či kratší doba společného soužití. Teprve po určité době tento způsob párového života v manželství na zkoušku vede k početí dítěte a mění se sňatkem v soužití sezdané. Tato forma je Chaloupkovou a Šalamounovou nazývána jako tzv. předmanželské soužití. Je připisována spíše mladým lidem, kteří vztahy směřují buď ke svatbě, anebo k rozchodu.

➤ **Faktické manželství**

Jedná se především o soužití osob středních a vyšších věkových skupin, vesměs rozvedených, ovdovělých anebo právně vázaných k jinému partnerovi. Formálně je vyjádřen společným bydlením, evidovaným jako společné trvalé bydliště. Zakládá vztah druha a družky se všemi legislativně formulovanými důsledky, jež se víceméně rovnají právním důsledkům manželského svazku. Děti jsou v takovýchto svazcích plozeny výjimečně. Nejedná se o přechodnou přípravu na manželství. Již tento způsob soužití je vezšinou sám o sobě cílem.

➤ **Soužití svobodných mladých párů**

Toto soužití bývá relativně stálé, avšak není orientováno k pozdějšímu sňatku. Řadí se sem zejména nesezdané soužití svobodných, kteří přesto, že se nevdávají ani nežení, rodinu zakládají a následně nelegitimují počaté dítě sňatkem. Dle mého názoru se spíše jedná o volbu života. Hamplová (2002: 68) tento svazek považuje za plnohodnotnou alternativu k manželství, pokud soužití trvá více než deset let. Dle Rabušice (2001: 197) jde o formu vztahu rozvinutého skandinávského typu, v němž se rodí děti.

➤ **Soužití rozvedených párů**

Vedle tří vyhraněných skupin se vynořuje podle Možného ještě jedna skupina, kterou považuje spíše za přechodnou formu nesezdaného soužití, a to proto, že se postupně zařazuje do jedné ze tří výše jmenovaných skupin. Jedná se o soužití rozvedených párů,

které žijí v nesezdaném soužití s novým partnerem. Rabušic (2001: 197) o této skupině smýšlí jako o soužití rozvodovém, kdy partneři nemíní uzavírat nový sňatek. Na druhou stranu se o rozvedených párech zmiňuje i v soužití, které nazývá jako dočasné, kdy rozvedený/rozvedená nepomýšlí na nové manželství, ale nechce žít sám/sama. Tento vztah může končit v manželství, ale také rozpadem či navázáním dalšího nesezdaného soužití.

Z výše popsaného je patrné, že nesezdané soužití se jako druh svazku „objevuje v různých fázích životního cyklu“. Pro partnery může tato forma představovat právě v daný okamžik vhodné řešení vztahu (Pavlíková 1996: 10).

3 VOLBA NESEZDANÉHO SOUŽITÍ

V předchozích kapitolách jsem nastínila, jakým vývojem rodina a společnost procházely. Nyní se zaměřím na motivy lidí vstupujících do nesezdaného soužití. Již jsem psala, jakým způsobem odborná literatura rozděluje toto soužití. Proto nyní popíši, proč k tomuto rodinnému modelu lidé inklinují, popř. jej preferují (třeba jen přechodně) více než vstup do manželství.

3.1 Volba partnera

Myslím, že důležité je zmínit, co vlastně lidé od svého životního partnera požadují. Toto téma je značně obsáhlé a složité, proto jen ve zkratce popíši, které vlastnosti by si lidé představovali u svého životního partnera. Každý z nás má nastavené určité hodnoty, kterých si na druhém cení, vyhledává je a považuje za prioritní. Pro někoho to může být zodpovědnost, láska k dětem, věrnost, jiný na vztah může pohlížet pouze z materiálního hlediska a více upřednostňovat finanční zabezpečení. Samozřejmě sloučení těchto aspektů se nevyklučuje. Spíše tím chci říci, že výběr partnera je nesmírně důležitý, ať již chceme založit rodinu s posvěcením státu nebo bez něj, člověk musí zvážit všechna pro a proti a na vztah nepohlížet pouze „růžovými brýlemi“. Proto uvedu, o kterých hodnotách lidé smýšlí pozitivně a hledají je u svého životního partnera. Ve své knize Možný (2006: 258) uvádí, že hodnotové výzkumy mladší generace ukazují spíše tradiční hodnotové motivace při vytváření párů. Nejvyšší hodnotou u ideálního životního partnera je jak pro muže, tak pro ženy dobrý vztah k dětem. Následuje „smysl pro rodinný život“, „zodpovědnost a poctivost“, „dobré vychování“ a „tolerantnost“. Tyto hodnoty jsou na prvních místech jak u mužů, tak u žen. Dále můžeme, převážně z pohledu žen, zmínit rozhodnost, úspěšnost v zaměstnání, ctižádostivost, dobré finanční i hmotné zázemí. Muži často očekávají hezký vzhled (Hamplová a kol. 2002: 139). Neopomínala bych také lásku a úctu k druhému.

3.2 Vliv původní rodiny

Podstatnou roli dle mého názoru hraje i naše zkušenost z dětství. Pokud člověk vyrůstal ve šťastném manželství rodičů, velmi často bude k partnerskému svazku přistupovat jinak

než ten, který své dětství nepovažuje právě za ideální. Rodinné fungování a rodinné hodnoty ovlivňují jednotlivé členy rodiny. I když si to nemusí uvědomovat, zůstávají jim v podvědomí. Z původní rodiny, v níž člověk vyrůstal, si odnáší zažitá zvyklosti a hodnoty, které se mohou promítnout při zakládání vlastní rodiny (Možný 2006: 236). Tento fakt potvrzuje i Fialová (2000: 69), kdy uvádí, že lidé, jejichž rodiče žili v harmonickém manželství, vyjadřují mnohem větší ochotu uzavřít sňatek bez zkoušky. Soužití jejich rodičů jim manželství neukázalo jako rizikovou záležitost, ale naopak je představovalo jako pozitivní a následováníhodný vzor. Děti z pevných manželských svazků zrají ze sexuálního hlediska pomaleji, mají pozitivnější postoje vůči potenciálním partnerům a více je zajímají dlouhodobé vztahy (Seligman 2003: 227).

Za zajímavou informaci považuji výrok Aronsonové a Hustonové (in Volkmerová 2006: 35), že matky z nesezdaných soužití a matky žijící v manželství mají rozdílné vztahy s vlastními kojenci. U vdaných matek bylo pozorováno více pozitivního chování než mezi stejně starými dětmi a jejich matkami žijícími v nesezdaném soužití. Osobně tento fakt nedokáži posoudit, domnívám se ale, že záleží především na vztahu samotném a individuálním štěstí. Tuto informaci považuji spíše za zajímavost, rozšíření obzorů o další náhled na problematiku.

Je všeobecně známo, že velká část uzavřených manželství končí rozvodem¹⁰, mnoho lidí má zkušenost s vlastním rozvodem nebo prožili rozvod svých rodičů. Vstupují-li tedy partneři do manželství, činí tak nejen s vědomím zrušitelnosti svazku, ale dokonce s vědomím vysoké pravděpodobnosti rozvodu manželství obecně. To může být také důvodem k tomu, proč někteří lidé nechtějí uzavřít manželství, popřípadě další manželství (Možný 1999: 37).

Připadá mi rovněž zajímavé zmínit Giddensův termín (1997) termín „čistý vztah“. Dle jeho úvahy jsou vztahy v současnosti navazovány a udržovány s primárním cílem udržení vztahu samotného. Oproti tradiční společnosti, kdy partnerské vztahy vznikaly také z ekonomických, či smlouvou daných pohnutek, je dnes hlavním tmelem vztahů láska. Podle Giddense je to také jeden z podstatných důvodů jejich křehkosti. Současný nárůst rozvodovosti tedy lze chápat nikoliv jako krizi romantické lásky, ale naopak její nebývalý rozkvět. Právě proto, že partneři od sebe očekávají trvalou lásku a sdílení intimity, jsou tak často zklamáni. Rozvody a rozchody nejsou dány tím, že lidé by v současnosti byli

---

¹⁰ Viz graf č. 1 v příloze.

nevěrnější, méně milující, více přelétaví, ale tím, že toho od sebe více očekávají (Katrňák a kol. 2002: 42).

Možná i tento aspekt můžeme vsunout do motivů k volbě nesezdaného soužití. Dle mého názoru rodina, v které jsme vyrůstali, nám dává určitý pohled na svět a formuje představu naší vlastní budoucí rodiny. V mnoha případech si přenášíme i model chování k partnerovi. Zákonitě to vždy neplatí, můžeme vyrůstat ve velmi nestabilní rodině, plné křiku, násilí a výhrůžek, a do našeho rodinného života se tento aspekt v žádném směru nepromítne, neboť se ze zkušenosti v dětství poučíme. I přesto jsem přesvědčena, že naše původní rodina a dětství v ní strávené má nemalý vliv na náš postoj k životu. Na druhou stranu každý z nás má možnost volby.

3.3 Motivy pro volbu nesezdaného soužití

Tak jako každý člověk je individuální, tak i každý z nás může mít různé motivy k volbě nesezdaného soužití. Mezi nejčastěji uváděnými důvody pro volbu nesezdaného soužití patří zkouška společného bydlení a hospodaření (Ettlerová in Mareš 2003: 219). Nesezdané soužití může sloužit jako významný prostředek sociálního učení a prostředek přípravy na soužití v dyadickém (párovém) vztahu. Může pomoci zvýšit sociální zralost „mladých dospělých“, přispět k odpovědnější volbě budoucího partnera pro založení rodiny (Rabušic 2001: 199).

Podle Meadové (in Rabušic 2001: 193) výhoda této formy spočívá také v tom, že svazek je mnohem méně závazný než skutečné manželství a měl by se dát velmi lehce uzavírat. Partnerům by umožnil vzájemně se intimně najít, avšak v případě rozchodů by partneri k sobě neměli ekonomické závazky. Celkově by proto rozchod nebyl spojován s pocitem neúspěchu a viny, jako je tomu často u rozvodu skutečného. Lidé si naopak mohou dovolit klást větší důraz na nezávislost, seberealizaci a sebevyjádření a vyhovuje jim proto nesezdané soužití, které s sebou nese méně závazků než manželství (Inglehart in Hamplová 2003b:10).

Mezi další uváděné zjevné rysy patří potřeba volnosti, ba i autonomie jednotlivce, zejména u žen, které téměř všechny pracují a chtějí dál setrvat u svého povolání a ponechat si vlastní jméno, bankovní konto, často i vlastní byt a svobodu rozhodování například ve volbě mít dítě, i když muž žádné nechce (Sullerotová 1998: 49).

Například ženy, hlavně ty vzdělanější, také zdůrazňují rovnější rozdělení domácích prací a celkovou větší rovnost v těchto svazcích, než je běžná v manželství (Chaloupková a kol. 2004: 65). Domnívám se také, že partneři žijící v nesezdaném soužití si uvědomují menší jistotu trvání soužití, na rozdíl od svazku manželského, ovšem na druhé straně je pravděpodobné, že je tato nejistota může nutit k tomu, aby se k sobě navzájem chovali ohleduplněji a odpovědněji, jedná se však pouze o mou úvahu. Nutno zmínit, že i Rabušic (1986: 136-137) ve své knize zmiňuje, že vědomí křehkosti vztahu se tak pozitivně projevuje v jeho kvalitě.

Může být také realitou, že jeden z partnerů v tomto svazku zůstává jen díky tomu, že druhého nechce ztratit. Osobně by ale raději volili manželství. Též je nutné zmínit nesezdané soužití mezi staršími, rozvedenými nebo ovdovělými, kdy lidé vycházejí ze svých zkušeností z předchozího manželství a nové manželství se jim zdá příliš závazné a rizikové nebo si hodlají uchovat určitý díl svobody a zejména oddělený majetek (Králičková 2000: 1). Pro jiné se svatba může jevit jen jako formální záležitost a zbytečný „papír“, z kterého vyplývá spousta závazků a povinností.

I sexualita v našem životě hraje nezbytnou roli. Dříve byla spíše spojena s uzavřením manželství. Uvolněním rodinného modelu a také díky rozšíření antikoncepce se sexuální uspokojení stává dostupnější. V mnoha případech nejsou vyžadovány žádné závazky. Tento fakt může u partnerů vést k zakládání společného bydlení, které časem může vést i k rozchodu.

Domnívám se, že jde spíše o kvalitu vztahu mezi partnery než o to, jestli je dané pouto „pojištěno“ manželstvím.

Církev naopak považuje manželství jako jediné správné soužití. Manželství je chápáno jako posvátný svazek mezi mužem a ženou a nemělo by být znehodnocováno jen jako žití na zkoušku (Jan Pavel II.).

3.4 Pohled společnosti na nesezdané soužití

Soužití muže a ženy bez sňatku není novým jevem a historie rodiny takovéto svazky dobře zná již ze středověku nebo v pozdější době jako sňatky podle zvykového práva¹¹ (Rabušic 2001:193). Neexistuje univerzálně platný vzorec, podle kterého by se volba mezi manželstvím a nesezdaným soužitím řídila ve všech společnostech stejně. Situace je navíc komplikována i faktem, že se souvislost mezi sňatkovým chováním a socioekonomickou pozicí historicky měnila. Zatímco dříve byla nesezdaná soužití spojena spíše s nižšími a chudšími vrstvami společnosti (Laslett et al. 1980), během 20. století se začala šířit z dělnických vrstev i do středních a vyšších tříd a v některých zemích jsou to posléze střední vrstvy, kde se tento typ partnerského soužití rozšířil nejvíce¹² (Hamplová 2003b: 22).

Nesmíme také opomenout společenské změny v roce 1989, kdy se začala situace citelně měnit. Manželství přestalo být vnímáno jako jediná forma partnerského vztahu a nesezdané soužití se s ním v mnoha ohledech postavilo na stejnou úroveň. Tomu nasvědčuje i stoupající podíl dětí narozených mimo manželství¹³ (Rabušic 1996: 45). Jak jsem již zmiňovala v první kapitole, dochází také k poklesu sňatečnosti. Velkým trendem se stává uzavírání manželství v pozdějším věku¹⁴ nebo odkládání manželství jako takového.

Nesezdané soužití je ve společnosti veřejným míněním všeobecně přijímáno. V demoskopických průzkumech, kdy odpovídali tři čtvrtiny dotázaných z populace od 18 do 65 let, považovali za rozumné, aby lidé, kteří chtějí uzavřít v budoucnu sňatek, spolu nejprve bydleli. Osm z deseti mladých lidí do 30 let soudí, že je v pořádku, když spolu dva lidé žijí, i když neplánují sňatek (Možný 2006: 257). Rovněž pokud zmíníme americké autory Bumpasse a Sweeta (In Brown, L.S.-Both 1996: 668), tito ve své studii

---

¹¹ Např. ve Skandinávii nebo v USA

¹² První studie nesezdaných soužití ze Spojených států zpracovávaly malé vzorky z univerzitního prostředí a vyvolávaly tak mylný dojem, že se nesezdaná soužití šíří z akademického prostředí, ale pozdější výzkum amerického prostředí, stejně jako studie ze Švédska a Francie ukazují, že v těchto společnostech studenti napodobovali životní styl nižších vrstev, nikoliv naopak (Carmichael in Hamplová 2003: 22).

¹³ V 70. a 80. letech se mimo manželství rodilo zhruba 5% dětí, v roce 1994 se tento údaj vyhoupl na 15%.

¹⁴ Průměrný věk při prvním sňatku se v roce 2011 dále zvýšil a to u mužů na 32,4 roku, u žen na 29,6 roku. Před 10 lety se ženy poprvé vdávaly v průměru ve 26,9 letech, muži ve 29,3 letech. V roce 1991 muži vstupovali poprvé do manželství v průměru ve 24,7 letech, svobodné ženy se průměrně vdávaly ve 22,3 letech.

popisují nesezdané soužití z hlediska vnímání společnosti, to jako vztah, který trvá přibližně dva roky a potom končí, ať již vstupem do manželství nebo rozchodem. Mimo jiné o něm hovoří jako o předstupni manželství a také jako o dlouhotrvajícím vztahu, který jen zřídka končí manželstvím.

Jiná věc je ovšem tolerance k chování jiných a jiná jako vlastní životní projekt. Jako osobní volbu nepovažuje nesezdané soužití za nejlepší alternativu ani ta nejmladší generace: jen každý desátý z dosud svobodných říká, že by chtěl v takovém svazku žít. Z těch, kteří v něm žijí, pak více než 80% odpovídá, že má v úmyslu v budoucnosti se svým partnerem sňatek uzavřít (Možný 2006: 257).

Ještě v generaci matek dnešních mladých lidí se tradovalo, že pokud dívka otěhotní, legitimizuje se narození dítěte sňatkem. Potřeba legitimizovat početí dítěte sňatkem ale postupně slábla (Možný 2006: 257). Toto dokazují i statistické údaje o počtu uzavřených sňatků a dětí narozených mimo manželství.¹⁵

V přístupu k partnerství nebo manželství hraje také velkou roli víra. Lidé s vysokou mírou religiozity preferují tradiční model rodinného uspořádání, zato lidé nereligiózní preferují spíše liberální model rodinného uspořádání (Kirchner 2003: 48). Podle výsledků výzkumu z roku 1997, kdy byly zjišťovány postoje mladé svobodné populace ve věku 18-29 let, uvažovalo o přímém vstupu do manželství pouze 19 % mužů a 20 % žen, zatímco plných 67 % mužů a 70 % žen tvrdilo, že do manželství vstoupí až po předchozím nesezdaném soužití (Fialová in Rabušic 2001: 195).

Mnohdy zaznívá i názor, že lidé, kteří chtějí žít v nesezdaném soužití, přisuzují partnerství a rodině nižší hodnotu než lidé, kteří dávají přednost manželství. Rozdíly přitom nalézáme nejen mezi lidmi, kteří dávají přednost celoživotnímu nesezdanému soužití, ale i mezi lidmi, kteří nesezdané soužití vnímají jako předmanželskou zkoušku (Hamplová in Kocourková, Rabušic 2006: 14). Velmi často je nesezdané soužití spojováno s ateismem. Spíše se domnívám, že záleží na tom, kde se nachází manželství v našem žebříčku hodnot. Chápu partnery, kterým se může svatba jevit pouze jako zažitý rituál a zažitá společenská konvence. Na druhou stranu odmítání sňatku, může být jen z důvodu dlouhodobého setrvávání v nesezdaném soužití a stává se pro partnery již zvykem. Dochází k pocitu, že pokud to funguje takto, nevidí důvod věci měnit. Velkou roli také

---

¹⁵ V roce 2007 se mimo manželství narodilo 34, 5 % ze všech živě narozených dětí (v roce 2006 tento podíl činil 33, 3 %).

může hrát vlastní nevědomost plynoucí z daného soužití, kdy si partneři nejsou vědomi možných následků a finančně se například vzájemně „nepojistí“ pro případ nenadálé události.

Může se zdát, že manželství v posledních letech zvoní umíráček. Každým rokem kvapem přibývá počet lidí žijících v nesezdaných svazcích. Tímto typem partnerského soužití zde prochází prakticky každý mladý člověk. A více než polovina mladých lidí v tomto partnerství setrvává i po narození dětí. O stabilitě nesezdaných párů můžeme pouze spekulovat. Nedá se totiž statisticky sledovat. Zdá se však, že v manželství často bují šikana, potravinový teror, boj o dominanci a sexuální vyděračství (Uzel, 2008, [online]). Lze ale říci, že nesezdané soužití, především dočasné, se ve společnosti těší velké oblibě. Lidé se cítí méně svázáni a soužitím nabírají zkušenosti a poznání, zda daný partner bude vhodný pro zpečetění rodiny dítětem a zárukou pro spokojený život.

4 NESEZDANÉ SOUŽITÍ Z HLEDISKA PRÁVNÍ ÚPRAV

V této kapitole popíší platnou právní úpravu, která v České republice, ať už jakýmkoliv způsobem, upravuje vztah dvou lidí žijících v tomto svazku. Ačkoliv právní řád v České republice výslovně nedefinuje a komplexně neupravuje, pokládá za ni především rodinu založenou manželstvím. I přesto můžeme nalézt v českém právu termíny, kterými bychom mohli popsat soužití v nesezdaném svazku. Rovněž zkusím zhruba nastínit některé případné rozdíly s nově navrhovaným občanským zákoníku¹⁶.

4.1 Neužívanější termíny pro NS v českém právu

Dle mého názoru se nejčastěji setkáváme s termíny jako domácnost (§ 115 obč. zák.), osoby blízké (§ 116 obč. zák.) a tzv. osoby spolužijící (§ 474 odst. 1 obč. zák., § 475 odst. 1 obč. zák., § 706 odst. 1 obč. zák.), které mohou být pro svazek druha a družky velmi významné. Tyto pojmy jsou dle mého názoru pro soužití dvou lidí v nesezdaném partnerství nejzásadnější. Proto také popíší význam těchto právních termínů.

Domácnost představují nejméně dvě fyzické osoby, které spolu trvale žijí a společně uhrazují své potřeby.

Osobami blízkými jsou příbuzní v řadě přímé, sourozenci a manžel. Jiné osoby se považují za osoby blízké tehdy, jsou-li v poměru rodinném nebo obdobném a jestliže by újmu, kterou utrpěla jedna z nich, druhá důvodně pociťovala jako újmu vlastní. Pouze pro zajímavost - novým občanským zákoníkem dojde k rozšíření okruhu blízkých osob formou vyvratitelné právní domněnky i na osoby sešvagřené a osoby trvale spolu žijící (Bělohlávek a kol. 2012: 222).

Termín tzv. **osoba spolužijící** je vlastně obecně užívanou zkratkou v dědickém právu a závazkovém právu (nájem bytu). Spolužijící osobu je osoba, která žila se zůstavitelem nejméně po dobu jednoho roku před jeho smrtí ve společné domácnosti a z tohoto důvodu pečovala o spol. domácnost nebo byla odkázána výživou na zůstavitele (§474) (Hrušáková a kol. 1998: 126). Pozice zmíněného titulu je v novém Občanském zákoníku neměnná.

Prameny některých dalších právních odvětví, zejména práva veřejného, však **pojem druh a družka** užívají. Např. zákon o státní sociální podpoře (č. 117/1995 Sb.) stanovuje, že za

---

¹⁶ Vstoupit v platnost má od 01.01.2014

rodinu se považují tzv. společně posuzované osoby, kterými jsou mimo jiné také druh a družka (§ 7 odst. 1 písm. c), pokud spolu trvale žijí a společně uhrazují náklady na své potřeby.¹⁷

Nesezdanému soužití, právům a povinnostem druh a družky, jejich vzájemným nárokům apod. je věnována pozornost dále i v normách mezinárodního práva¹⁸. Dokonce strassburská judikatura dovolila, že právo na respektování soukromého a rodinného života je nutné garantovat i rodině nezaložené manželstvím. Tedy i svazek muže a ženy, kteří neuzavřeli manželství, je nutné považovat za základ rodiny a obdobně jako rodinu jej chránit.¹⁹ Právní řády některých zemí poskytují nesezdanému soužití velmi širokou právní ochranu a některé dokonce umožňují registrace konkubinátů.²⁰

4.2 Vztahy v majetkové sféře

Partneři v nesezdaném soužití musí naopak počítat s obtížnější pozicí v majetkové a finanční sféře oproti manželům a počínat si s větší obezřetností. Společné jmění manželů vzniká pouze jako zákonný důsledek uzavření manželství a to i manželství neplatného. Nevzniká v neexistujícím manželství a nemůže rovněž vzniknout ve vztahu druh a družky (Veselá a kol 2003: 129-130). V případě rozpadu svazku nemají partneři na rozdíl od manželů automatický právní nárok na majetek společně nabitý v průběhu vztahu (Hamplová a kol 2007: 82).

Jisté řešení ale existuje. Partneři mohou mezi sebou uzavřít tzv. **podílové spoluvlastnictví** (§137 až 142 Obč. zák.), které však je smluvním vztahem, jež mohou uzavřít jakékoliv jiné osoby. Podíl pak vyjadřuje pouze míru, jakou se spoluvlastníci podílejí na právech²¹ a povinnostech vyplývajících ze spoluvlastnictví ke společné věci (Osička 2004:15).

---

¹⁷ Jedná se dále zejména o zákon o životním minimu (zák. č. 463/1991 Sb.), zákon o zaměstnanosti (zák. č. 1/1991 Sb.), zákon o sociálním zabezpečení (zák. č. 100/1988 Sb.).

¹⁸ Srov. Doporučení výboru ministru Rady Evropy členským státům o platnosti smluv mezi osobami žijícími spolu jako nesezdané dvojice a jejich závětních dispozic č. 3/88.

¹⁹ K tomu např. případ Keegan, J. – irsko ze dne 26. 5. 1994.

²⁰ Např. Švédsko.

²¹ Pokud se nedohodnou, platí, že podíly obou jsou stejné. Je také možné se dohodnout na tom, že určité věci budou ve vlastnictví jednoho a jiné ve vlastnictví druhého. V případě neošetření může dojít až k soudnímu sporu o vydání věci, kdy bude potřeba dokazovat, kdo je vlastníkem.

O věci se dále rozhoduje většinou podle velikosti podílu. Není však vyloučeno, aby partneři uzavřeli dohodu v tom smyslu, že každý z nich koupí do svého vlastnictví určitou konkrétní věc, v tom případě je ovšem třeba upozornit na to, že investice vložením partnera do majetku druhého (např. oprava auta) se promlčují ve 2 leté subjektivní lhůtě, která počíná běžet okamžikem uskutečnění této investice (Francová, Dvořáková Záborská 2010: 121).

Výše zmíněný princip se také vztahuje na pořízení nemovitosti včetně bytů do vlastnictví. Je nutné se již ve smlouvě dohodnout na konkrétním podílu, který se vyjadřuje zlomkem, tento podíl se zapisuje do katastru nemovitostí u příslušného katastrálního úřadu (Francová, Dvořáková Záborská 2010: 122). V případě, že se partneři nejsou schopni při rozchodu dohodnout, nezbyvá jiné východisko než se obrátit na soud. Složitější situace se také jeví u pořízení družstevního bytu. Podle ustanovení § 700 odst. 3 občanského zákoníku může společný nájem družstevního bytu vzniknout jen mezi manžely. Při pořízení je nutné se dohodnout, kdo z nich bude členem a nájemcem bytu a kdo příslušníkem jeho domácnosti. Problémem také zůstává jejich vzájemné finanční vypořádání, neboť za převod členských práv a povinností je třeba obvykle zaplatit částku řádově ve statisících. Lze ji rovněž řešit tím, že jeden je členem, druhý finanční částku zapůjčí. Avšak hodnota členského podílu v bytovém družstvu zpravidla stoupá a nadto není vždy jednoduché půjčku vhodně zajistit, např. formou učitelství či zástavním právem²² (Francová, Dvořáková Záborská 2010: 124-125).

Rozdíly najdeme i při společném nájmu. Tento lze uzavřít jako společný, tzv. společný nájem bytu. Běžné záležitosti s tímto spojené může vyřizovat každý ze společných nájemců. V ostatních je potřeba souhlasu všech, jinak je již právní úkon neplatný²³. Francová a Dvořáková Záborská (2010: 123) mimo jiné podotýká, že v případě přestěhování partnera do nájemního bytu se stává pouze příslušníkem domácnosti svého partnera a na rozdíl od manželů zde nevzniká společný nájem bytu manžely. Pokud by

---

²² K členskému podílu v družstvu není možné totiž zřídit zástavní právo.

²³ Např. u dohody o likvidaci škody většího rozsahu (s pojišťovnou musí podepsat všichni spol. nájemci), dohoda o zániku nájmu bytu atd. Této neplatnosti se nájemce musí však dovolat ve lhůtě 3 let od učinění právního úkonu, právo se promlčuje v 3 leté promlčecí době.

se partneri nepohodli, může nájemce bytu žalovat příslušníka své domácnosti na vyklizení bytu²⁴. Na náhradní byt nemá vyklizovaný právní nárok.

4.3 Dědické nároky

Občanský zákoník pojem druha a družka nezná, tj. neupravuje tedy ani jejich vzájemné dědické nároky. Přesto však můžeme muže a ženu žijící ve faktickém svazku, podobně jako kterékoli jiné fyzické osoby, za určitých zákonem stanovených předpokladů pojmout nejen mezi testamentární dědice, ale dokonce mezi dědice zákonné. Termín tzv. osoba spolužijící²⁵ je vlastně obecně užívanou zkratkou v dědickém právu. Tento termín můžeme použít v případě dědění partnerů žijících v nesezdaném soužití.

Obecně můžeme dědit ze zákona nebo ze závěti. Ani v jednom případě nelze ze závěti vyčlenit neopominutelné dědice²⁶. Postavení tzv. spolužijící osoby v rámci zákonných dědických skupin není příliš výhodné, neboť před ní mají přednost potomci, manžel nebo manželka, rodiče, sourozenci a v neposlední řadě je také nutné, aby ke dni úmrtí existovala společná domácnost a byly prokázány další skutečnosti. Ze zákona osoby spolužijící mohou po sobě navzájem dědit ve druhé nebo třetí dědické skupině.

Při dědění ze závěti může druh závětí odkázat veškerý svůj majetek, a vyloučit tak z dědění např. své děti, manželku, rodiče, sourozence. Samozřejmě, potomci druha by se mohli dovolat relativní neplatnosti závěti, nedošlo-li by současně k jejich vydědění (Hrušáková a kol. 1998: 131-132)²⁷.

---

²⁴ Domáhá se žalobou na vyklizení bytu, případně návrhem na výkon rozhodnutí vyklizení bytu bez náhrady.

²⁵ Osoba, která žila se zůstavitelem nejméně po dobu jednoho roku před jeho smrtí ve společné domácnosti a z tohoto důvodu pečovala o společnou domácnost nebo byla odkázána výživou na zůstavitele (§474odst. 1 obč. zák., § 475 odst. 1 obč. zák.).

²⁶ Mezi neopomenutelné dědice patří potomci zesnulého. Nezletilým potomkům se musí dostat aspoň tolik, kolik činí jejich dědický podíl ze zákona, a zletilým potomkům aspoň tolik, kolik činí jedna polovina jejich dědického podílu ze zákona (§ 479 obč. zák.).

²⁷ Nezletilým potomkům se totiž musí dostat alespoň tolik, kolik činí jejich dědický podíl ze zákona, a zletilým potomkům alespoň tolik, kolik činí jedna polovina jejich dědického podílu ze zákona.

Pro zajímavost můžeme zmínit nový občanský zákoník, který má přijít v účinnost od 01.01.2014, i tento nadále blíže neošetřuje partnery žijící v nesezdaném soužití. Nově je v něm zakotvena pátá²⁸ a šestá²⁹ třída dědiců.

4.4 Vztahy ke společným dětem a sobě samým

Ačkoli zákon o rodině preferuje rodinu založenou manželstvím, nečiní rozdíly mezi narozením dětí v manželství či mimo manželství. Právní úprava vztahů mezi rodiči a dětmi není založena na existenci manželství, ale na skutečnosti rodičovství (Gregorová, Králíčková 1998: 212). Proto i děti narozené v nesezdaném soužití mají stejné postavení a požívají stejné ochrany jako dítě narozené v manželství. Jejich rodiče k nim mají rovná práva a povinnosti (Králíčková 2000: 1). Také děti mají vůči svým rodičům rovná práva a povinnosti, ať se narodily v manželství nebo v nesezdaném soužití (Gregorová, Králíčková 1998:212).

Pokud bychom se zaměřili na právní úpravu manželství, je nutné podotknout, že je poměrně důkladně propracováno a vyplývají z něj práva i povinnosti. Jako příhodné shledávám, že již před uzavřením sňatku si snoubenci mohou společně promyslet bydlení, hospodaření, užívání společného příjmení, rovněž příjmení dětí (§ 604 občanského zákoníku č. 40/1964 Sb.).

Rozdíly však vyvstávají v případě určení otcovství, v tomto případě neplatí domněnka otcovství, kdy za otce dítěte je považován manžel matky. Otcovství rodiče mohou určit dobrovolným prohlášením u matričního úřadu, souhlasným prohlášením lze určit otcovství k dítěti ještě nenarozenému za předpokladu, že je již počato. Při volbě druhé možnosti je potřeba obrátit se na soud s žalobou na určení otcovství. V dané věci bývá následně vypracován znalecký posudek z oboru genetiky.

Zatímco v případě manželství se budoucí manželé dohodnou na tom, jaké příjmení ponesou jejich budoucí děti, u dětí narozených z partnerského vztahu tak tomu není. Zde

---

²⁸ Děti prarodičů zůstavitele nově přesunuty do páté třídy, kdy prarodičům zůstavitelova otce připadá polovina dědictví, prarodičům zůstavitelovy matky druhá polovina. Obě dvojice prarodičů se dělí rovným dílem o polovinu, která na ně připadá (Bělohávek a kol. 2012: 481).

²⁹ Dědí děti dětí sourozenců zůstavitele a děti prarodičů zůstavitele, každý stejným dílem. Nedědí-li některé z dětí prarodičů zůstavitele, dědí jeho děti (Bělohávek a kol. 2012: 481).

je třeba, aby se rodiče o příjmení dítěte dohodli a o jeho příjmení oznámili matričnímu úřadu (Choděra 2002: 47) V případě neshody musí rozhodnout o tomto soud. Uzavrou-li manželství po narození svého dítěte, bude mít dítě příjmení určená pro jejich později narozených dětí (Choděra 2002: 47)

Zákon o rodině upravuje také vyživovací povinnost pouze mezi taxativně vymezenými subjekty, mezi které druha a družku nepočítá. Proto když jeden z partnerů opustí společnou domácnost a druhý není schopen se samostatně živit (například pečuje o společné nezletilé dítě) nevzniká pečujícímu nárok na finanční podporu od bývalého partnera³⁰ (Hamplová a kol 2007: 82). Zákon o rodině pouze upravuje vyživovací povinnost neprovdané matce.³¹ Chybějící právní úprava klade větší požadavky na vzájemnou důvěru partnerů. Mnohdy je nutné zde vycházet i z morálních norem.

4.5 Sociální zabezpečení a jiné

Sociální právo se velmi podrobně věnuje ošetření různých problémů jako např. nemocenskému pojištění či životnímu minimu, a to nejen v rámci oficiálního manželství, ale bere v potaz i nesezdané soužití. Je to především díky tomu, že sociální zabezpečení je velmi citlivou oblastí, ve které je nutné brát ohled na veškeré možné odchylky v životě jednotlivých obyvatel (Osička 2004:16). Dříve stát poskytoval společné zdanění manželů, které spousta lidí motivovalo k uzavření manželství, to bylo ale zrušeno³². Aktuálně se zvažuje vrácení této příjmové položky do společného zdanění. V nynější době lze uplatnit daňovou slevu na manželku či manžela, samozřejmě za určitých podmínek, avšak lze ve výsledku ušetřit na daních fyzických osob téměř 25.000,- Kč (§ 35ba zákona o daních z příjmu č. 586/1992 Sb.).

---

³⁰ V manželství je tento fakt rozdílný. Dle zákona o rodině, § 92-94 odst. výživné rozvedeného manžela.

³¹ Podle zákona o rodině, § 95 odst. otec dítěte, narozeného svobodné matce, musí matce dítěte po dobu dvou let přispívat na její výživu a musí jí poskytnout i příspěvek na náhradu nákladů spojených s těhotenstvím

a porodem. Soud může rozhodnout o povinnosti zaplatit tyto náklady i před narozením dítěte, je-li otcovství konkrétního muže pravděpodobné. Příspěvek na výživu neprovdané matky je určen přímo pro matku dítěte. Výživné pro narozené dítě je určováno samostatně v rámci vyživovací povinnosti rodičů.

³² Poprvé byl v českém daňovém právu využit v roce 2005, ukončen byl poměrně záhy, kdy jej bylo možné naposledy použít při výpočtu daně z příjmů za rok 2007.

Domnívám se, že je na místě také zmínit absenci vzniku vdoveckého či vdovského důchodu v případě úmrtí jednoho z partnerů. Ve srovnání s institucí manželství je tato oblast poměrně nešetřena. Kohabitanti musí myslet na případné zajištění, nejčastěji asi životním pojištěním ve prospěch druhého partnera.

V případě hospitalizace ve zdravotnickém zařízení personál nemůže sdělovat informace o zdravotním stavu partnera do té doby, dokud partner sám nevymezí příslušné osoby, kterým osobní informace může lékař sdělovat. Z hlediska právního i etického by byla situace složitější, pokud by se partner nacházel v kómatu³³. Zákon o zdravotních službách (§ 33 a 41 zákona č. 372/2011 Sb.) stanoví, že pokud je pacient v tomto stavu, informace se poskytnou také osobě blízké, tedy osobě v poměru rodinném nebo obdobném, jestliže by újmu, kterou utrpěla jedna z nich, druhá důvodně pociťovala jako újmu vlastní. Druh či družka obvykle tento požadavek naplňují, a tak mohou být označeny jako osoby blízké, tedy ty, jimž jsou informace zpřístupněny. V praxi je však velmi problematické prokázat, že skutečně existuje vztah mezi pacientem a jeho osobou blízkou (Projekt ligy lidských práv, (2012) [online]).

V trestním právu se můžeme již setkat s termíny druh a družka. Ti v trestním procesu mají stejnou pravomoc jako manžel/manželka. Jedná se především o případ, kdy druh obviněného má právo odepřít výpověď jako svědek nebo může ve prospěch obžalovaného napadnout rozsudek odvoláním (§ 247 odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním).

I přesto zaznívá názor, že svazek mezi mužem a ženou nezaložený manželstvím, by neměl být stavěn na úroveň svazku založeném manželstvím pouze co se týká práv muže a ženy, neboť ze svazku manželského vyplývají nejen práva, ale také povinnosti. Pokud tedy muž a žena odmítají akceptovat „manželské povinnosti“, neměla by jim právní úprava umožnit uzavření jakéhosi „manželství nižšího stupně“ jako alternativu manželství (Hrušáková, Králíčková 1998: 127). Na jednu stranu jej plně chápu, ale domnívám se, že by určité

---

³³ Pokud pacient není ve stavu, kdy by mohl určit osoby, které mohou být o jeho zdravotním stavu informovány (např. pacient v bezvědomí), mohou být informovány osoby blízké. Osobami blízkými jsou příbuzní v přímé (rodiče, děti, prarodiče, vnuci.), sourozenec, manžel nebo partner (dle zákona o registrovaném partnerství). Za osoby blízké se považují také osoby v poměru rodinném nebo obdobném, jestliže by újmu, kterou utrpěla jedna z nich, druhá důvodně pociťovala jako újmu vlastní. Mezi takovéto osoby se řadí další příbuzní v nepřímé linii (např. bratranec, teta) nebo opatrovníci, pěstouni a také druh a družka.

právní oblasti nesezdaného soužití měly být více ošetřeny. Pro příklad bych zmínila majetkové poměry, vypořádání dědictví a poskytování informací o zdravotním stavu partnera. Nutno však podotknout, že rovněž manželé poslední zmíněnou skutečnost mají problematickou. Pouze s tím rozdílem, že dokazování sňatku manželského je ve výsledku mnohem jednodušší ve srovnání se svazkem družským.

ZÁVĚR

V teoretické části bakalářské práce čtenáře seznamuji s pojmem rodina, manželství, nesezdané soužití. Blíže specifikuji motivy k volbě a pohledu společnosti na zvolený způsob partnerství. Zaobírám se také právními aspekty, se kterými se můžeme ve společnosti setkat. Teoretickou částí si především připravuji pevný podklad pro zpracování části empirické, kde využiji kvantitativního výzkumu.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 VÝZKUMNÁ ČÁST

V této kapitole teoreticky nastíním použitou výzkumnou metodu, její bližší specifikaci, možné výhody i nevýhody. Seznámím s položenými výzkumnými otázkami, rovněž stanovenými hypotézami. Zaměřím se též na popis techniky sběru dat a zmíním i dotazník, který byl mezi respondenty rozeslán.

5.1 Metodologie výzkumu

Výzkum v obecné rovině pojednává o procesu vytváření nových poznatků. Jedná se o systematickou a pečlivě naplánovanou činnost, která je vedena snahou zodpovědět kladené výzkumné otázky a přispět k rozvoji daného oboru (Hendl 2005: 30). Ve své knize Pelikán (1998: 98) pojímá metodu výzkumu jako obecný metodologický nástroj k získání a zpracování dat, vymezující širší a komplexnější úhel pohledu na šetřenou problematiku. Jedná se v podstatě o cestu, kterou se výzkumník ubírá při získávání dat o vybraném problému.

Pro svou bakalářskou práci a sběr potřebných informací jsem si vybrala kvantitativní výzkum, který je založen na deduktivní metodě. Následně je analyzována statistickými metodami se záměrem ověřit platnost představ o výskytu nějakých charakteristik zkoumaných fenoménů, případně o vzájemných vztazích těchto charakteristik, také o jejich vztazích k dalším objektům a jejich vlastnostem apod. (Reichel 2009: 40). Zvolená deduktivní metoda vychází z teorie nebo z obecně formulovaného problému. Teoretický nebo praktický problém je přeložen do jazyka hypotéz. Hypotézy navrhují, jaké spojení mezi proměnnými bychom měli najít, je-li naše hypotéza pravdivá. Poté následuje sběr dat. Odpovídají-li závislosti mezi sebranými daty vzorci předpovězenému v hypotézách, přijmeme je jako platné. Jinak musíme hypotézy odmítnout (Disman 2002: 76). Tento fakt lze nazvat rovněž jako verifikace či falzifikace.

Dotazníková metoda je vysoce efektivní technikou, která může postihnout veliký počet jedinců při relativně malých nákladech (Disman 2002: 141). Lze jí také zabezpečit anonymitu, která mimo jiné též spadá do etiky výzkumu. Dle Reichela (2009: 178) zkoumání musí respektovat anonymitu zkoumané osoby, její identita nesmí být odhalena nikomu dalšímu. Zvolená metoda umožňuje poměrně snadno získat informace od velkého počtu jedinců v relativně krátkém čase (Disman 2002: 141). Jeho nevýhodou se může jevit nízká návratnost. S tímto jsem se také setkala při psaní své bakalářské práce. Rovněž jsem

se potýkala s druhým nedostatkem při použití dotazníků, a to jak zmiňuje Disman (2002: 141) jsou vysoké nároky na ochotu dotazovaného. Je totiž snadné „přeskočit“ otázky nebo neodpovědět vůbec. Považovala jsem proto za nutné do dotazníku zakomponovat prosbu o vyplnění všech otázek, abych snížila co nejvíce počet dotazníků, které nelze do vzorku zahrnout.

Pro ucelený rámec práce jsem si zvolila rovněž výzkumné otázky, ty vymezují to, na co chceme znát odpověď v souvislosti s problémem (Hendl 2004: 21).

5.2 Výzkumný vzorek, cíl a stanovení hypotéz

Jako cílový výzkumný vzorek³⁴ populace³⁵ jsem vybrala partnery žijící v nesezdaném soužití. Musím však konstatovat, že se mi nepodařilo získat vzorek pouze od páru, jak jsem si původně plánovala. Především muži nalézali ve vyplnění občasné komplikace. Následně jsem zjistila, že to bylo kvůli jejich partnerkám, případně jim dotazník připadal osobní a nechtěli se touto tematikou zabírat. Vzorek jsem následně zvolila volným výběrem jednotlivců žijících ve zmíněném soužití a samotnou mne překvapil konečný výsledek. Domnívám se, že pro hlubší zkoumání této problematiky by bylo namísto vzorek respondentů rozšířit. Ve své bakalářské práci vycházím z 60 vyplněných dotazníků, kdy polovina spadá na ženy a druhá polovina na muže.

Cílem výzkumu je co nejlépe poznat a pochopit zkoumaný problém, odhalit zejména motivy vedoucí k volbě nesezdaného soužití, zjistit důležitost narození dítěte do manželství, ale také se zabírat tím, zda se partneři zamýšlejí nad vzájemným finančním zajištěním a také zda se již setkali s určitými komplikacemi, které mohou při společném soužití nastat. K dosažení svého výzkumného cíle použiji, jak jsem již zmínila, dotazníkové šetření.

---

³⁴ Vzorek je skupina jednotek, které skutečně pozorujeme. Zkoumat celou populaci lze jen výjimečně. Většinou zkoumáme jen některé členy (tzv. vzorek) a doufáme, že naše závěry budou aplikovatelné i na ostatní, na ty nestudované (Disman 2002: 95)

³⁵ Je množina všech teoreticky možných objektů (např. jedinců) v uvažované problémové situaci (Hendl 2004:37).

V teoretické části jsem si vytvořila určitý podklad pro praktickou část, proto z ní budu také průběžně vycházet. Pro praktičtější dosažení cíle jsem si stanovila tři výzkumné otázky:

- Považují partneři žijící v nesezdaném soužití za stěžejní uzavření sňatku před narozením společného potomka?
- Odkládají uzavření sňatku především díky své finanční situaci?
- Mají partneři povědomí o možných právních úskalích či nikoliv, protože je dosud nemuseli řešit?

Aby empirická část byla efektivnější, pokusím se ke konci potvrdit, případně vyvrátit dvě stanovené hypotézy:

H₁ : Ženy přikládají vyšší hodnotu uzavření sňatku před narozením společného potomka než muži.

H₂ : V souvislosti se vzájemným právním zajištěním druhého partnera jsou v tomto svědomitější více muži než ženy.

5.3 Technika sběru dat a bližší popis dotazníku

Jak již bylo výše uvedeno, ve své práci jsem použila dotazníkovou metodu (výše popisuji teoretickou charakteristiku této volby).

Dotazník je logicky uspořádán. Hned v úvodu krátce představuji svou osobu i institut školy, kde studuji. Obeznamuji respondenty s tématem dotazníku a zdvořile žádám o jeho podrobné vyplnění. Odkazuji na anonymitu a především zmiňuji, že poskytnuté údaje budou sloužit pouze pro účely zpracování bakalářské práce. Mimo jiné uvádím e-mailovou adresu, na kterou se mohou respondenti v případě nejasností obrátit. V dotazníku používám všechny typy otázek, a to otevřené, uzavřené i polouzavřené. Celkově respondenti

odpovídají na 18 položených otázek, na konci dotazníku dávám prostor i pro případné osobní vyjádření k dané problematice. V závěru děkuji za vyplnění.

Vypracované dotazníky jsem distribuovala mezi respondenty osobně, případně elektronickou poštou. Moc oceňuji snahu některých respondentů poslat dotazník dalším osobám, tato ochota mi velmi pomohla rozšířit o něco širší vzorek populace, než který znám osobně. Zpracovány byly pouze dotazníky, které měly společný jev v podobě rodinného stavu – svobodný/á, vyloučila jsem tak respondenty žijící již v manželství.

Zjištěná data pro názornost předkládám zpracována číselně i graficky. Ke každé výzkumné otázce píši závěry, které z ní vyplývají a především v jakém směru se dotýkají mých položených výzkumných otázek a stanovených hypotéz.

Dotazník, který byl rozeslán mezi respondenty, je možno nalézt v součásti příloh na konci této práce.

6 ANALÝZA A INTERPRETACE DAT

V analytické části se budu zabývat jednotlivými použitými otázkami. Sesbíraná data jsem zpracovala pomocí programu Microsoft Excel. U otázek jsem zjišťovala četnost jednotlivých odpovědí. Data pro názornost předkládám v názorných tabulkách i pomocných grafech. Ke každé z otázek blíže popíši a okomentuji určité poznatky vyplývající z položené otázky. Cílem interpretace dat je hlouběji proniknout do problematiky a zkušeností výzkumného vzorku.

6.1 Analýza dat získaných dotazníkovým šetřením

Pomocí dotazníku s celkovým počtem 18 otázek byl proveden kvantitativní výzkum, účelem zvolené metody je verifikace či falzifikace stanovených hypotéz. Současně se pokusím nastínit možný návrh na zlepšení situace.

Otázka č. 1. Složení respondentů dle pohlaví

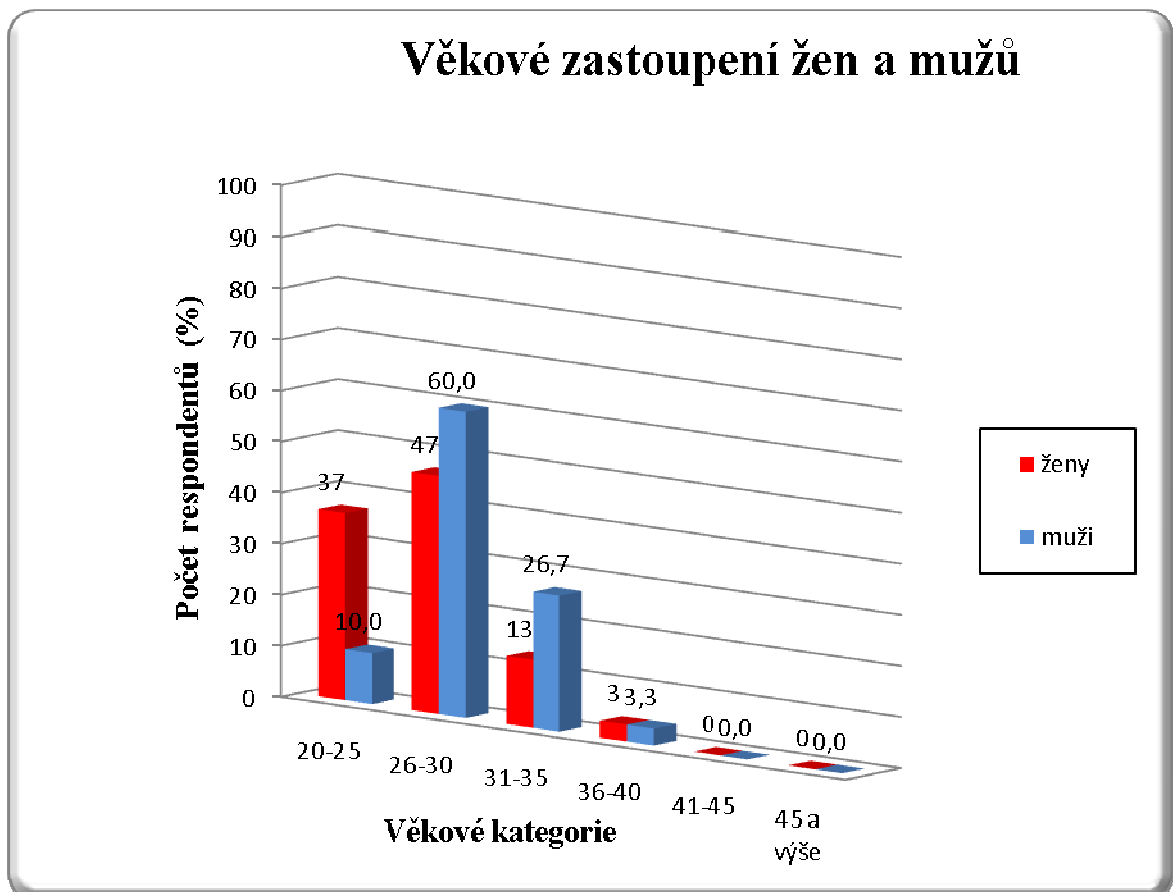
Tabulka k otázce č.1: pohlaví		
a)	muž	30
b)	žena	30

Aby vzorek měl určitou vyváženost a odpovídající hodnotu, je podíl mužů a žen totožný. Zajímá mne náhled mužů i žen a aby bylo možno vyhodnotit tyto dvě položky navzájem, je dle mého úsudku na místě, aby byl počet respondentů ve vzorku stejný. Jedná se o náhodný výběr vzorku, vždy však jde o respondenty žijící v nesezdaném soužití. Pro názornost uvádím přehlednou tabulku, která zahrnuje celkový počet 60 oslovených respondentů. Poměr mužů a žen je totožný.

Otázka č. 2. Věkové složení respondentů

Tabulka k otázce č.2 : věk			
		ženy	muži
a)	20-25	11	3
b)	26-30	14	18
c)	31-35	4	8
d)	36-40	1	1
e)	41-45	0	0
f)	45 a výše	0	0

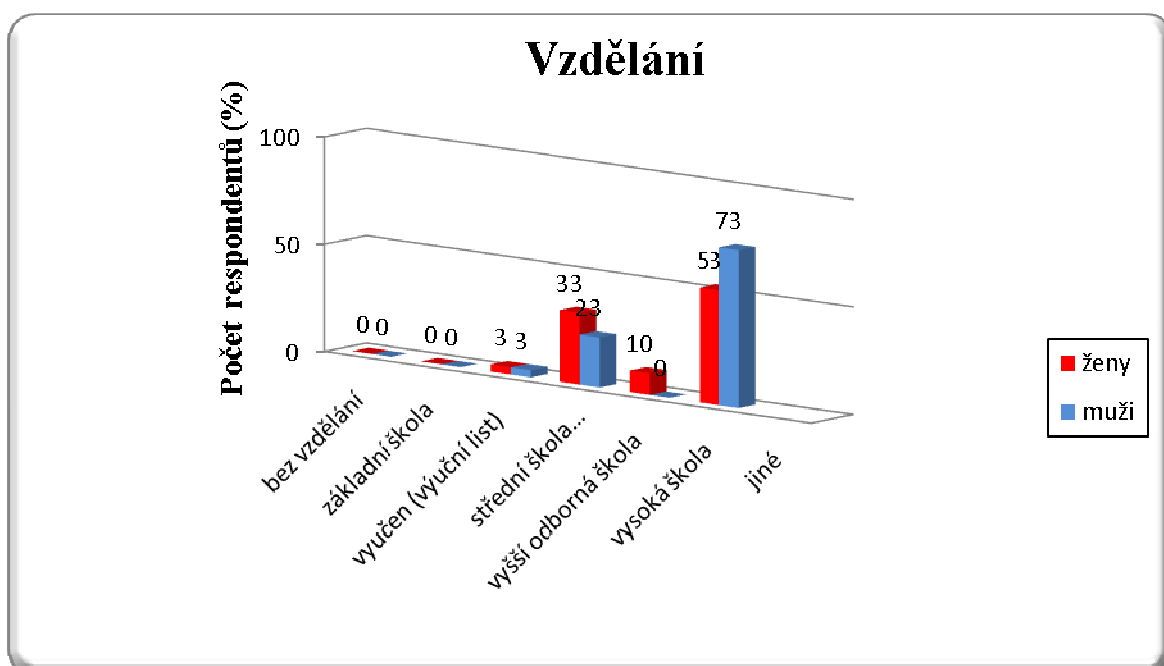

V souvislosti s věkovým složením převládají respondenti v rozmezí od 26-30 let, u mužů se jedná celkem o 60%, u žen toto činí 47%. Hned v závěsu u ženského pohlaví převládá věková skupina od 20-25 let s celkovým počtem 37%, kdežto u mužů činí pouze 10%. U mužů se věková škála posunuje spíše nahoru, a to k 31-35 letům, kdy procentuální zastoupení činí 27. Poslední respondenti (3%) se zařadili do věkové skupiny 36-40 let, u žen toto činí pouze 4 procenta. Nižší je také zastoupení respondentek ve skupině od 31-35let, a to pouze 13%. Věková hranice od 41 let výše ve vzorku není zahrnuta (díky

nulové přítomnosti). Vyšší věk u mužských respondentů si vykládám tím, že ve společnosti se více vyskytuje v partnerství běžný model, kdy muž bývá starší než žena.

Otázka č. 3. Nejvyšší dosažené vzdělání

Tabulka k otázce č.3 : vzdělání		ženy	muži
a)	bez vzdělání	0	0
b)	základní škola	0	0
c)	vyučen (výuční list)	1	1
d)	střední škola s maturitou	10	7
e)	vyšší odborná škola	3	0
f)	vysoká škola	16	22
g)	jiné	0	0

U mužů se také více vyskytuje vysokoškolské vzdělání, a to v celkovém poměru 73%. Vysokoškolsky vzdělaných žen se v dotazníkovém šetření objevuje v 53% zastoupení.

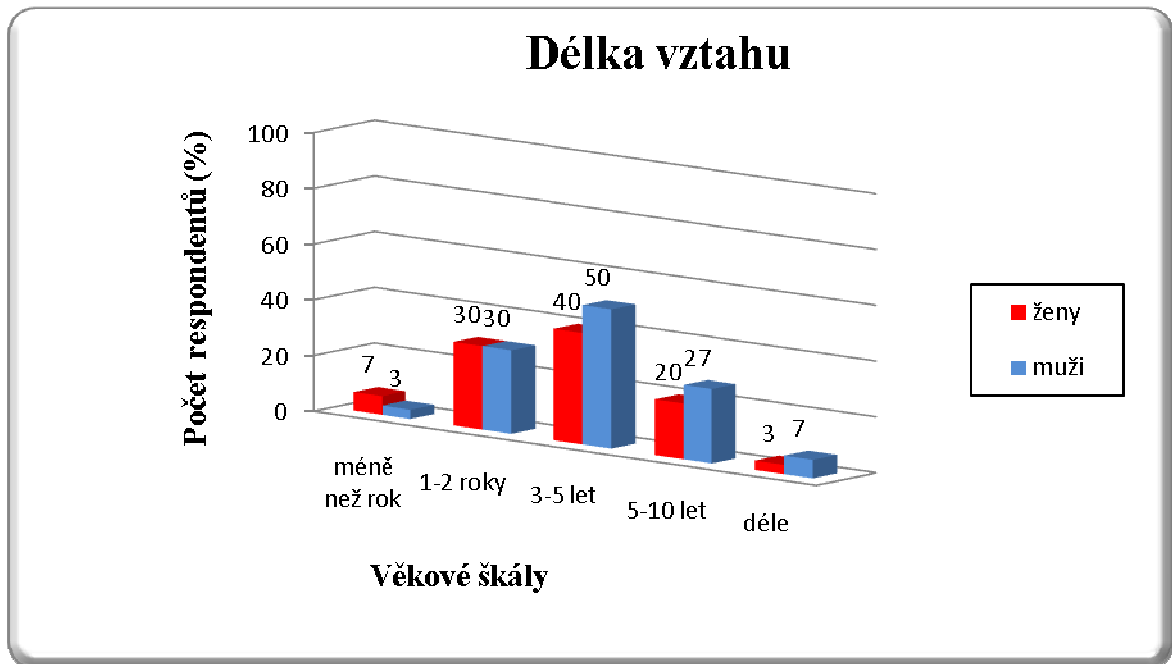
U žen spíše převládá středoškolské vzdělání, a to v počtu 33%. U mužů toto činí pouze 23%. Ženy více vyhledávají vzdělání na Vyšší odborné škole (10%), u mužů se tento fakt nevyskytuje. Respondentů s výučním listem jsou totožné pro obě skupiny (3%). I tento fakt je ve společnosti dle mé úvahy reálný, ženy častěji inklinují k založení rodiny, tuto domněnku však nelze zobecnit.

Otázka č. 4. Rodinný stav

Daná otázka je do dotazníkového šetření zařazena z důvodu jasné specifikace rodinného stavu. V případě, že jsem obdržela dotazník, kde byl vyplněn rodinný stav ženatý/vdaná, vyřadila jsem ho. Jednalo se pouze o otázku rozlišovací. Všichni vybraní respondenti označují rodinný stav – svobodný/á.

Otázka č. 5. Délka vztahu

Tabulka k otázce č.5 : délka vztahu		
	ženy	muži
méně než rok	2	1
1-2 roky	9	9
3-5 let	12	15
5-10 let	6	8
déle	1	2

I zde byly poměry relativně vyrovnané, největší zastoupení činila skupina 3-5 let, kdy u mužů se objevila skupina 50%, u žen toto činilo 40%. Připadalo mi zajímavé, že ve skupině mužů, kdy poměrná část byla ve věkovém rozmezí 26-30 let, dále v dotazníku uváděla, že se cítí na uzavření sňatku dosud mladá, či partnerský vztah považují za poměrně krátký. Dalších 20% se vyskytuje u žen ve škále od 5-10let, muži v této oblasti jsou zastoupeni 27%. Zbývající, ne tak početná procenta jsou rozprostřena do posledních dvou skupin (viz. níže grafické znázornění). Z dotazníkového šetření však vyplývá, že se častěji jedná o soužití s delším intervalem (3-5let). Nutno podotknout, že ani dlouhodobější vztah (5 let a výše), kde se co do počtu hlásí 17 respondentů, nezaručuje vznik manželství.

Otázka č. 6. O kolikátý partnerský vztah se společným bydlením se jedná

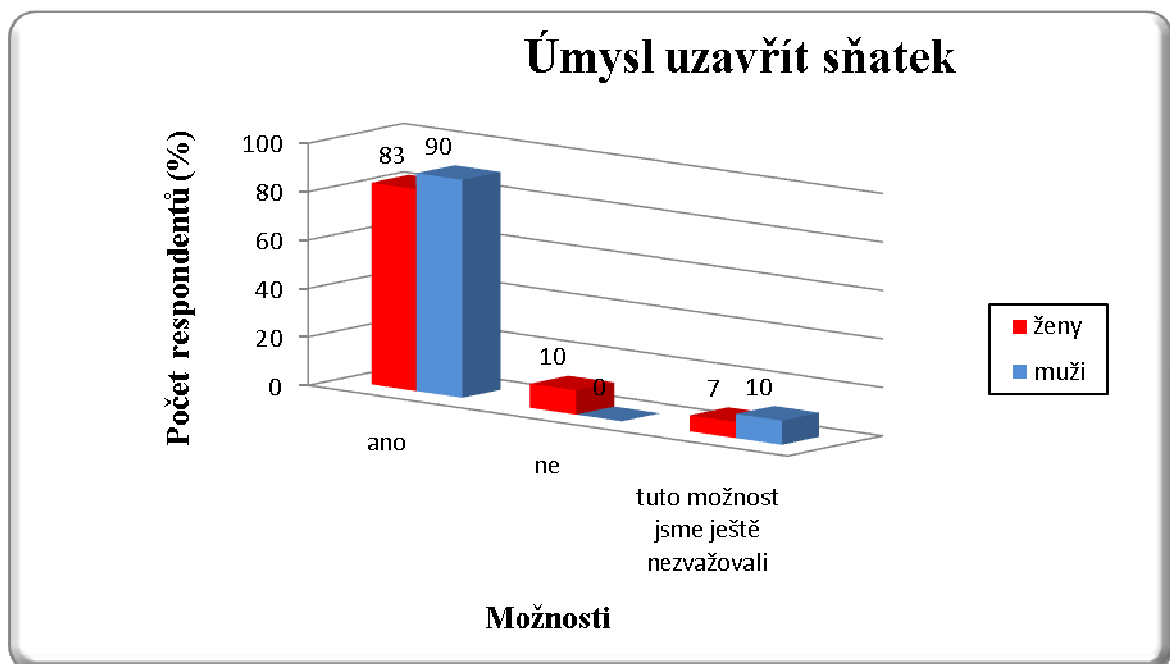
Překvapilo mě také zastoupení mužů a žen dotazu týkající se zkušenosti s nesezdaným soužitím. Nejpočetnější se stala skupina s prvotní zkušeností. Muži v ní převládali s celkovým zastoupením 23 respondentů, ženy činily 14 respondentů. Následně u žen převládala odpověď s druhou zkušeností (11 respondentek), muži variantu zvolili ve dvou případech. Jako třetí zkušenost s nesezdaným soužitím volilo 5 mužů a stejný počet žen.

Otázka č. 7. Plány ohledně společné budoucnosti

Přiznám se, že jsem byla poměrně překvapena 2 zápornými odpověďmi ohledně společných plánů do budoucna, a v to v zastoupení žen. Všichni oslovení muži shodně uvedli, že smýšlí o společné budoucnosti se svou partnerkou.

Otázka č. 8. Úmysl uzavření sňatku

Tabulka k otázce č.8 : úmysl uzavření sňatku			
		ženy	muži
a)	ano	25	27
b)	ne	3	0
c)	tuto možnost jsme dosud nezvažovali	2	3

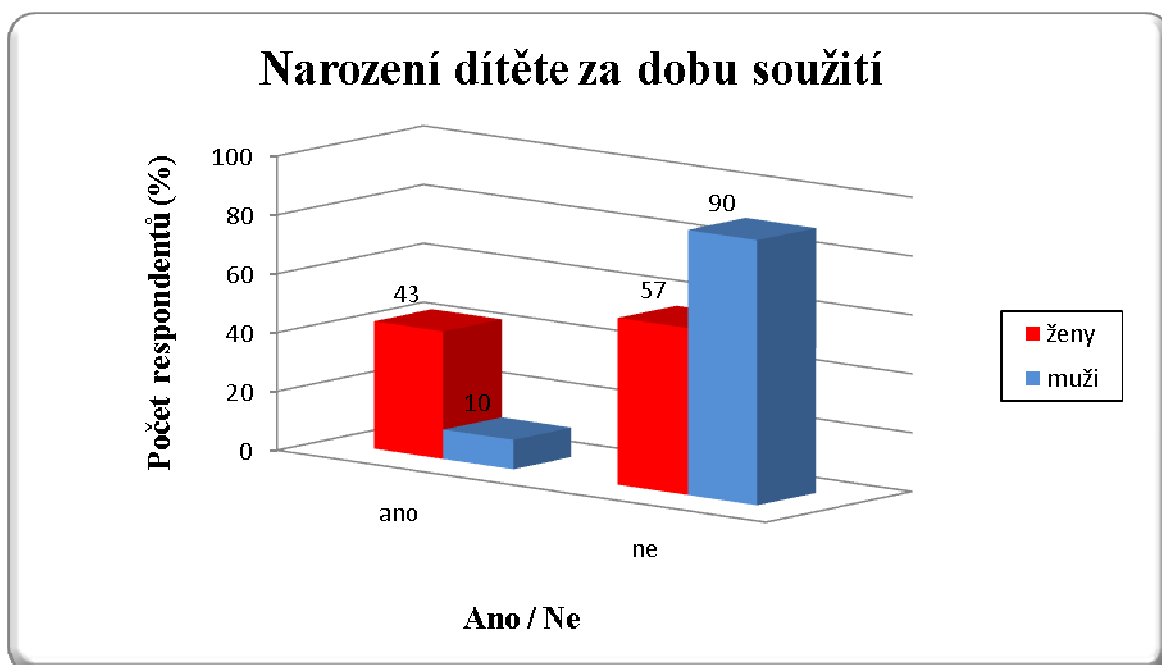

Ve svém dotazníkovém šetření jsem rovněž zjišťovala úmysl uzavřít sňatek. Touto otázkou jsem cílila k tomu, že se může jednat o partnery v tzv. „snoubeneckém soužití“, kdy tento pár spojuje delší či kratší doba společného soužití a postupně se mění na manželství na zkoušku, dále vede k početí dítěte a mění se ve sňatek. Je připisována spíše mladým lidem, kteří směřují buď ke svatbě, nebo k rozchodu (Možný 1987: 113). U mužů se procentuální poměr nachází na 90%, u žen v 83%. Zbývající 10% zastoupení u mužů uvádí, že danou možnost ještě nezvažovali, u žen je toto zastoupení 7%. Zápornou

odpověď v této oblasti si vybraly tři respondentky, tzn. 10% z celkového počtu. Toto stanovisko se dále promítalo i v odpovědi č. 11, kdy jsem se dotazovala na důležitost narození dítěte v manželství.

Otázka č. 9. Narození dítěte za doby společného soužití

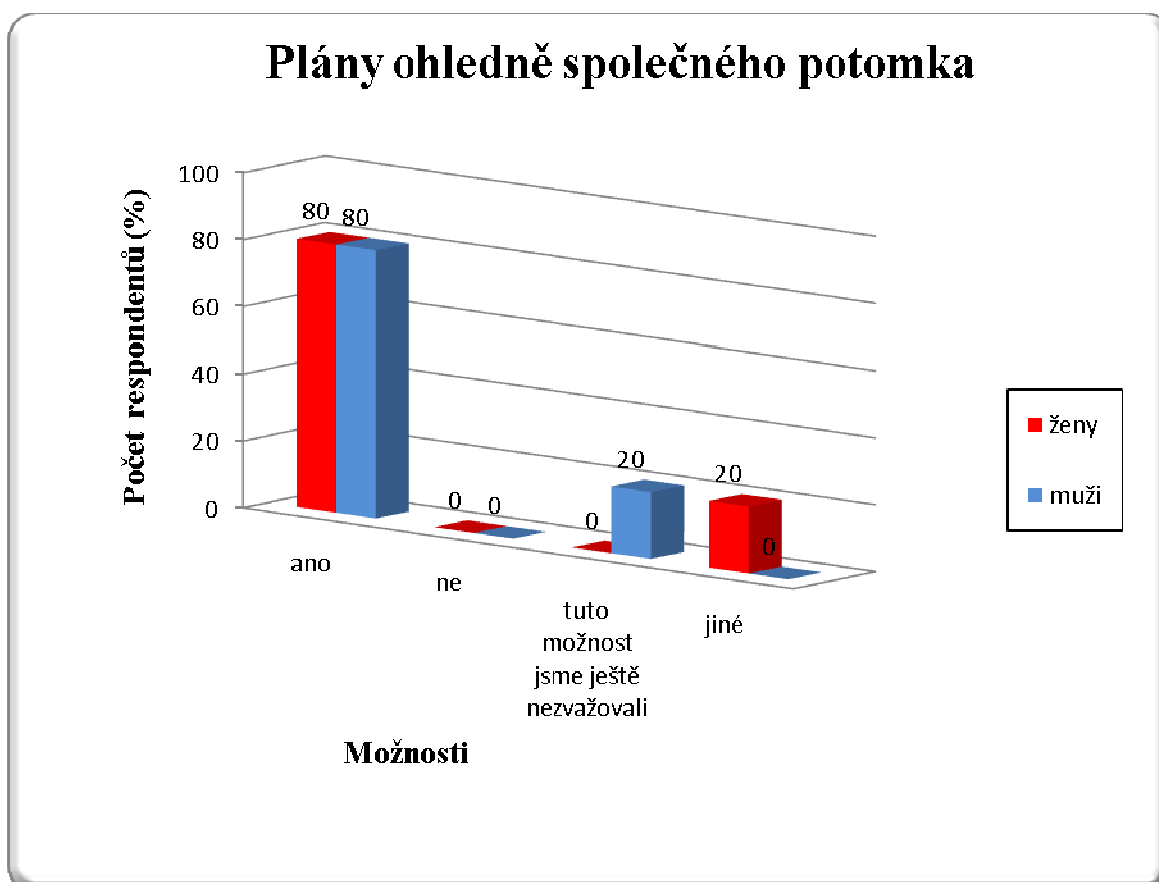
Tabulka k otázce č.9 : narození dítěte za dobu soužití			
		ženy	muži
a)	ano	13	3
b)	ne	17	27

V této oblasti převládá narození potomků u žen, a to až ve 43%. Napadá mě souvislost se vzděláním, kdy u žen není ve srovnání s muži takový počet vysokoškolsky vzdělaných a zaměřují se především na založení rodiny. U mužů procento narozených dětí v nesezdaném soužití činí pouhých 10%. Zbývajících 90% připadá na bezdětné, u žen tento podíl činí 57%.

Otázka č. 10. Plány týkající se společných dětí

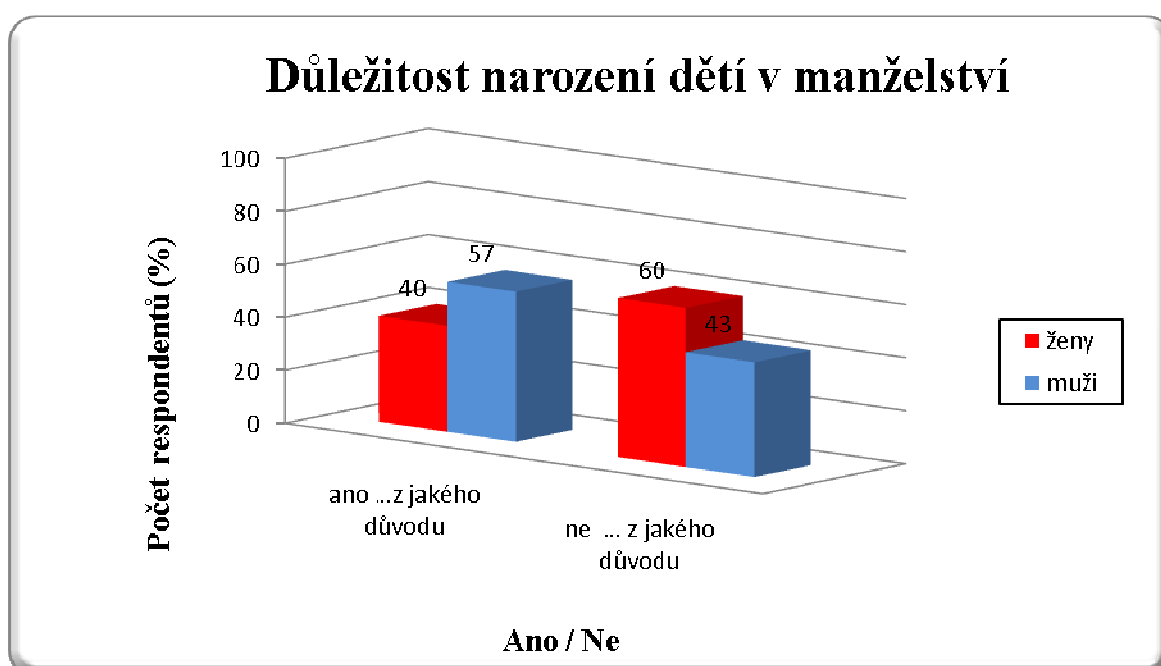
Tabulka k otázce č.10 : plány ohledně společného potomka		
	ženy	muži
ano	24	24
ne	0	0
tuto možnost jsme ještě nezvažovali	0	6
jiné	6	0

V této oblasti se obě pohlaví shodují v 80% na kladné odpovědi, muži v následných 20% uvádějí, že danou možnost plánů týkající se společných dětí dosud nezvažovali. Ženy v poznámkách konstatují, že již děti mají. Ve dvou případech je početí nakloněna žena, kdežto partner zatím na společného potomka není připraven. V jednom případě se jednalo o pár, kdy se jim za společného soužití narodilo jedno dítě, druhé měl partner z prvního vztahu, společně další dítě neplánovali z finančních důvodů. Rovněž se vyskytl případ, kdy dítě bylo v očekávání.

Otázka č. 11. Důležitost faktu, aby se děti narodily za trvání manželství

Tabulka k otázce č.11 : důležitost narození dětí v manželství		
	ženy	muži
ano ...z jakého důvodu	12	17
ne ... z jakého důvodu	18	13

Domnívala jsem se, že důležitost faktu, aby se společné děti narodily za dobu trvání manželství, v mém výzkumném vzorku bude převažovat spíše u žen. Opak byl ale pravdou. Zastoupení žen, pro které je důležitost uzavření sňatku před narozením společného potomka, je pouze 40%, kdežto u mužů význam tohoto faktu je zastoupen 57%. Pokud se blíže zaměříme na kladné odpovědi, převládá náhled, „že by to tak mělo být“, především s odkazem na rodinné zázemí a jistotu. Ve svazku manželském jsou shledávány velké výhody (sociální, finanční, zabezpečení v případě smrti, nemoci atd.). Hlavně ženy si uvědomovaly rozdílnost finančního zajištění druhého partnera ve svazku nesezdaného soužití.

Velký význam pro respondenty hraje i společné příjmení rodiny. Především s odkazem na narozeného potomka je rodina vnímána jako „nekompletní“. Uzavření manželství

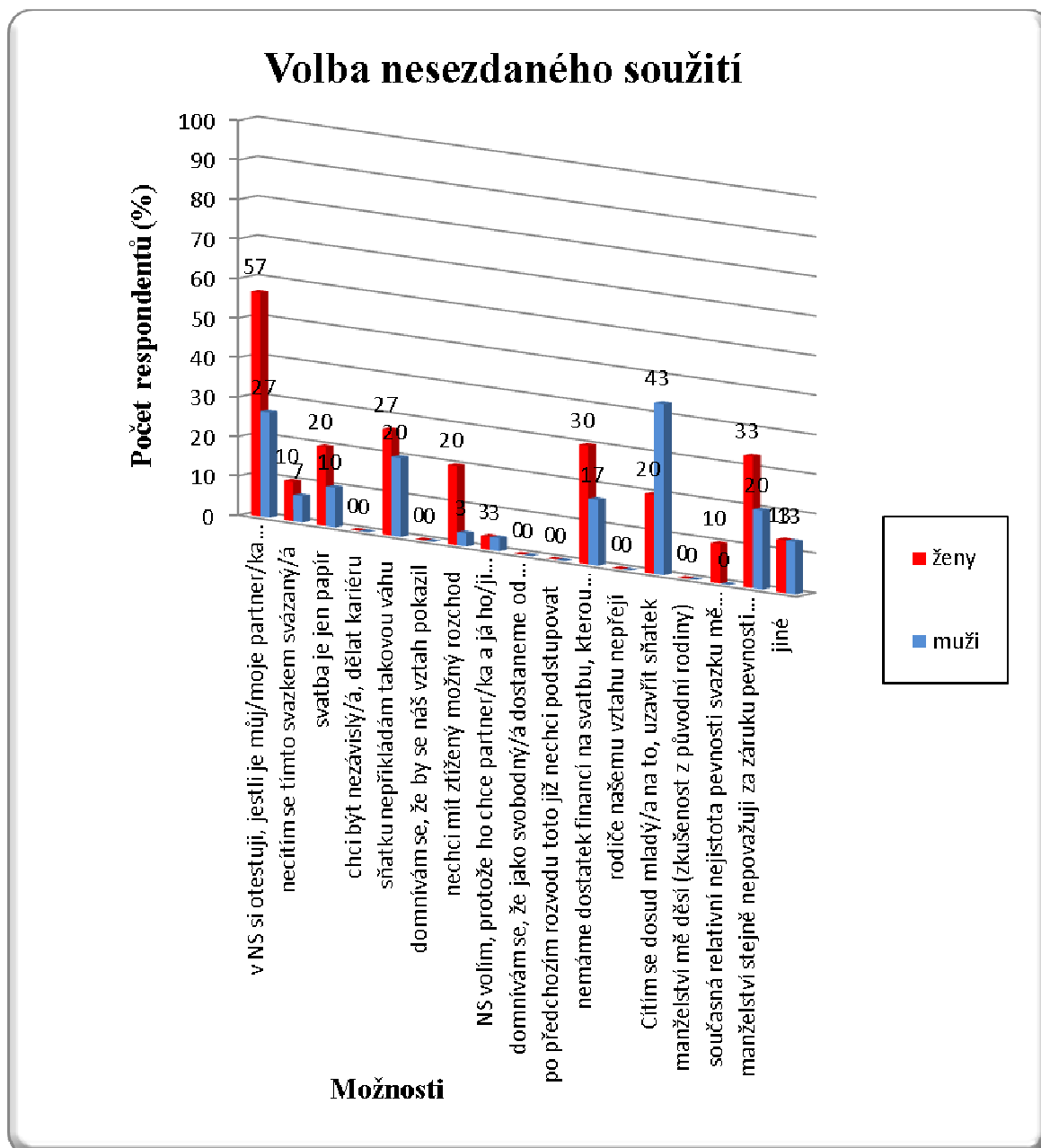

spojovali s větším pocitem rodiny, vyššího zázemí, stability a ucelenosti. Odkazovali i na zažitou tradici, v jednom případě se objevil odkaz i na náboženství. Nejvíce se mi líbila odpověď muže, kdy manželství považuje za „oficiální slib, kdy budeme všichni pohromadě pracovat na tom, abychom si pomáhali a byli si navzájem oporou.“ V této otázce zaznělo pouze od dvou respondentů, že svatbu volí pouze pro „jednodušší“ jednání se státními úřady, hlubší význam v tomto svazku neshledávali. Zaznívá i postesknutí jedné respondentky, kdy by si přála uzavření sňatku, partner však tomuto není nakloněn. Z odpovědí oslovených respondentů vyplývá, že i stále ve společnosti přetrvává pozitivní náhled na manželský svazek. Manželství má ve společnosti i nadále významný a neopomenutelný status.

Pokud v dotazníkovém šetření nahlédneme na záporné aspekty, které hrají důležitou roli při volbě nesezdaného soužití, případně setrvávání v něm zjistíme, že je často odkazováno na finanční zázemí. Vzhledem k tomu, že v mém okolí dochází nyní často k svatbám, jsem si vědoma, že tato finanční položka není nezanedbatelná. Ne vždy je v moci rodičů snoubencům pokrýt náklady spojené s uspořádáním svatby. Mnoho respondentů tento výdaj považuje za zbytečný, prioritou je pro ně zařízení si společného bydlení a zázemí. Také díky délce přetrvávání v daném svazku se vytrácí chuť něco měnit, a to i v případě, že již mají společné děti. Ve vztahu k dětem neshledávají komplikace, co se týče rozdílného příjmení. Pouze asi ve dvou případech, které budu uvádět v otázce č. 16-17, je na tento „problém“ poukázáno. Z dotazníkového šetření dále vyplynulo, že lidé uzavření sňatku nepovažují za záruku svého vztahu, neshledávají v tomto důležitost a nepocítují to jako povinnost. Legitimizace jejich vztahu hodnotí pouze jako formální akt, který však nepotřebují mít „na papíře“. Jeden respondent také zmiňuje: „manželství nepovažuji za přirozenou skutečnost, jako se cítit připraven stát se rodičem. Tato funkce rodiče dle mého vzniká částečně racionálně a částečně podvědomě.“ Mezi zápornými aspekty zaznívá od jednoho respondenta i úvaha nad tím, že do manželství by vstoupil pouze kvůli partnerce a její rodině, on sám by si tuto volbu nevybral.

Otázka č. 12. Motivy vedoucí k volbě nesezdaného soužití

Tabulka k otázce č.12 : volba nesezdaného soužití			
		ženy	muži
a)	v NS si otestuji, jestli je můj/moje partner/ka ten/ta pravý/á	17	8
b)	necítím se tímto svazkem svázaný/á	3	2
c)	svatba je jen papír	6	3
d)	chci být nezávislý/á, dělat kariéru	0	0
e)	sňatku nepřikládám takovou váhu	8	6
f)	domnívám se, že by se náš vztah pokazil	0	0
g)	nechci mít ztížený možný rozchod	6	1
h)	NS volím, protože ho chce partner/ka a já ho/ji nechci ztratit. Raději bych ale volil/a manželství	1	1
i)	domnívám se, že jako svobodný/á dostaneme od státu více peněz na dítě (dávky SSP a HN)	0	0
j)	po předchozím rozvodu toto již nechci podstupovat	0	0
k)	nemáme dostatek financí na svatbu, kterou bychom si přáli	9	5
l)	rodiče našemu vztahu nepřejí	0	0
m)	Cítím se dosud mladý/a na to, uzavřít sňatek	6	13
n)	manželství mě děsí (zkušenost z původní rodiny)	0	0
o)	současná relativní nejistota pevnosti svazku mě činí být pozornějším k partnerovi/partnerce	3	0
p)	manželství stejně nepovažuji za záruku pevnosti našeho vztahu	10	6
q)	jiné	4	4

Do svého dotazníkového šetření jsem zahrнула i motivy vedoucí k volbě nesezdaného soužití, pro lepší orientaci respondentů jsem vypsala několik náhledů, případně můžeme říci důvodů, proč volit dané soužití. S nimi se může čtenář blíže seznámit v přehledné tabulce či procentuálním zastoupením v grafu. Nutno podotknout, že zde jsem respondenty poučila, že mohou označit vícero odpovědí. Z 60 vyplněných dotazníků vyplývá, že především ženy (57%) na nesezdané soužití pohlížejí z hlediska „zjištění, zda je partner ten pravý“. U mužů tento aspekt je zastoupen pouze z 27%. Největší zastoupení (až 43%) u mužů měla odpověď, že jsou dosud mladí na uzavření sňatku. S ohledem na největší procentuální zastoupení mužů (60%) ve věkové kategorii 26-30let a především odkazem na průzkum Českého statistického úřadu, kdy průměrný věk při prvním sňatku v roce 2011

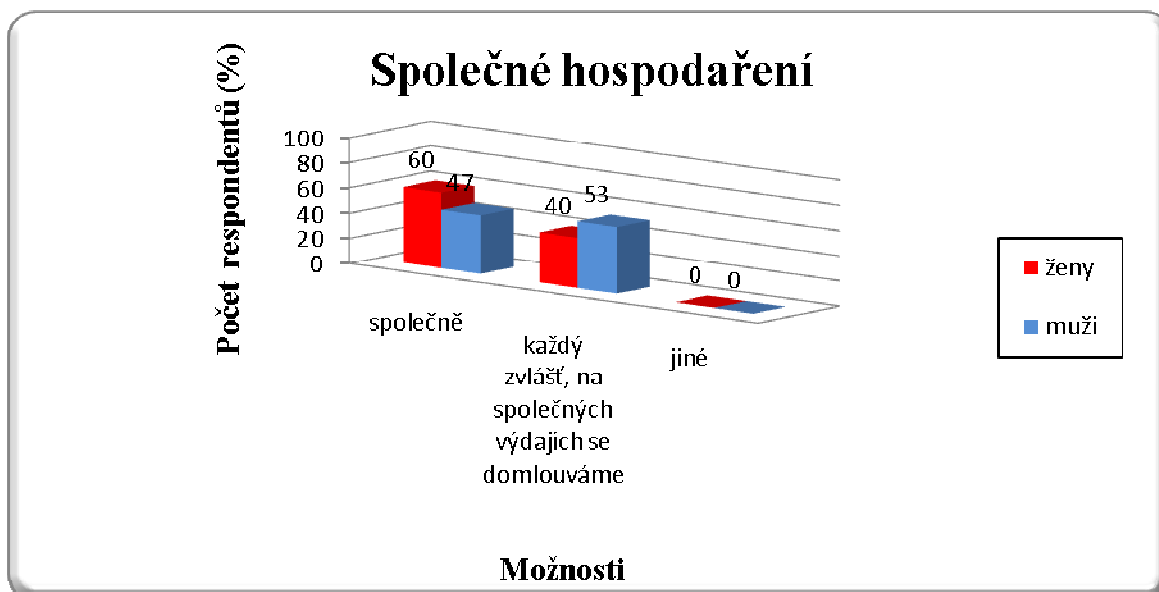
se u mužů vyšplhal na 32,4 roků (ČSÚ, (2013) [online]), jde toto zjištění ruku v ruce s výše uvedenou informací. V příloze přikládám pro zajímavost graf ročního počtu uzavřených sňatků.

Až 30% zastoupení u žen se vyskytuje u stránky finanční, kdy tento aspekt považují za podstatnou podmínku založení svazku manželského. Ve velkém zastoupení (v rozmezí 20%-33%) zaznívají názory, že svatbu nepovažují za záruku jejich vztahu, svatbu považují za formalitu a nepřikládají jí přílišnou váhu (viz. blíže graf). V zastoupení respondentek mne také překvapilo 20% zastoupení názoru na ztížení případného rozchodu. Domnívala jsem, že především muži budou tuto možnost volit.

Pokud respondenti uváděli odpovědi jako „jiné“, zaznívaly odpovědi typu: „*nic nás nenutí, manželství bez dětí je pouhou formalitou*“. V této odpovědi nalézám spojitost uzavření manželství s narozením dětí. Jiná odpověď byla založena spíše materiálně: „*až budeme mít vlastní bydlení a ne podnájem, pak bude mít svatba smysl*.“ Bylo odkázáno i na krátký vztah (do 1 roku), tato odpověď se však objevila i u vztahu trvajícím 3-5let a muže ve věku 26-30let.

Otázka č. 13. Společné hospodaření

Tabulka k otázce č.13 : společné hospodaření		
	ženy	muži
společně	18	14
každý zvlášť, na společných výdajích se domlouváme	12	16
jiné	0	0

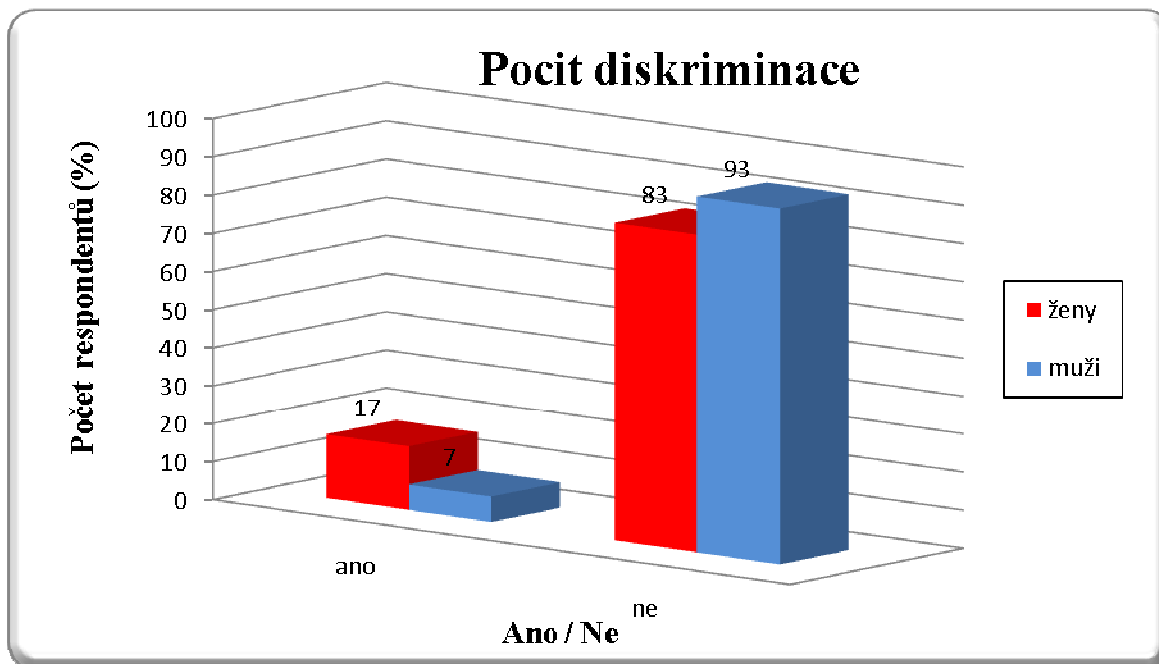
Respondenti byli také dotazováni na volbu společného hospodaření. Zjištěné informace jsou uvedeny v názorném grafu. Odpovědi byly relativně vyvážené. Domnívám se, že již společné hospodaření, případně domlouvání se na konkrétních společných výdajích, svědčí o prohloubenějším vztahu a rovněž také komunikaci mezi partnery. Někteří si však ponechávají svou „nezávislost“ tím, že se za společné výdaje považují finance spojené s bydlením, potravinami, se zbytkem financí si hospodaří každý sám.

Otázka č. 14. Společné závazky

V případě společných závazků reagovaly ženy souhlasně v 18 případech, muži pouze ve 14 případech. Ženy do této skupiny řadily jako společný závazek i děti. Je pouze na zamyšlení, zda se jedná o určitý odstup, o ochranu, či otázka byla položena pro respondenty zmatečně. Konečný výsledek je poměrně zajímavý.

Otázka č. 15. Pocit diskriminace ve společnosti

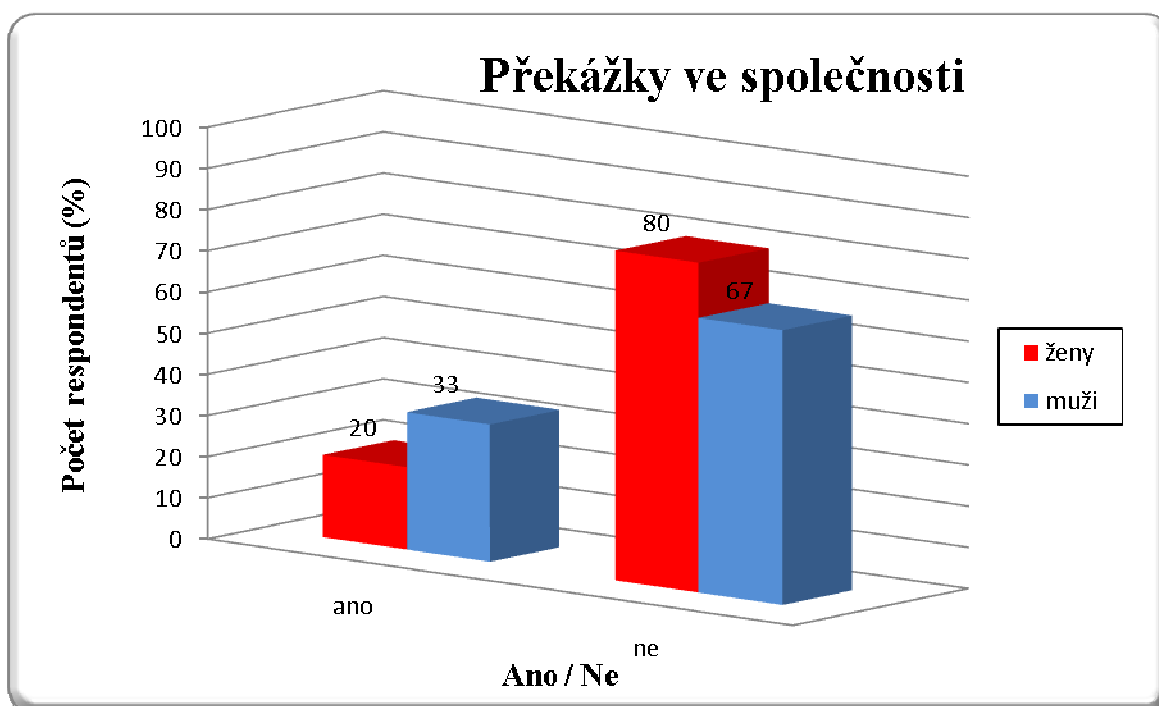
Tabulka k otázce č.15: pocit diskriminace		
	ženy	muži
ano	5	2
ne	25	28

Do svého dotazníkového šetření jsem zahrнула i otázku možné diskriminace ve společnosti. S razantní převahou převládá odpověď záporná. Z celkového počtu žen diskriminaci pocítilo 17%, což odpovídá 5 respondentkám, muži se s podobnou situací setkali pouze ve dvou případech. V souvislosti s touto otázkou jsem se setkala s poměrně zajímavými informacemi. Zhruba ve dvou případech se jednalo o tlak okolí na ženu, že ve svém věku (26-30let) by již měla být provdána. Z dotazníku však nevyplývá, co si představit pod pojmem okolí, zda se jedná o blízký rodinný okruh či mezi přáteli. Jako nepříjemné situace ženy uváděly: „*Máme již společné dítě a je mi divné říkat před okolím, když musím něco řešit, že se např. zeptám přítele. Vadí mi také, že nemám stejné příjmení jako můj syn a přítel, připadám si, jako bych k nim nepatřila.*“ Určité komplikace vyvstávají i při zastupování navzájem. „*Nemůžu řešit věci, které se týkají přítele, jako jednání se společnostmi (ČEZ, plyn, Wüstenrot atd.).*“ Diskriminace je také pociťována při odečtu manželky z daní po dobu, kdy nemá příjmy a je na RD. Jedna respondentka zmiňovala v souvislosti se zdravotní péčí také náhled: „*Doložte, že jste matka, když není možné mít dítě v OP a jmenuje se jinak.*“ Poskytování informací ve zdravotnictví pociťovali i muži.

Otázka č. 16. a 17. Právní překážky v době společného soužití, se kterými se mohli respondenti setkat

Tabulka k otázce č.16: překážky ve společnosti		
	ženy	muži
ano	6	10
ne	24	20

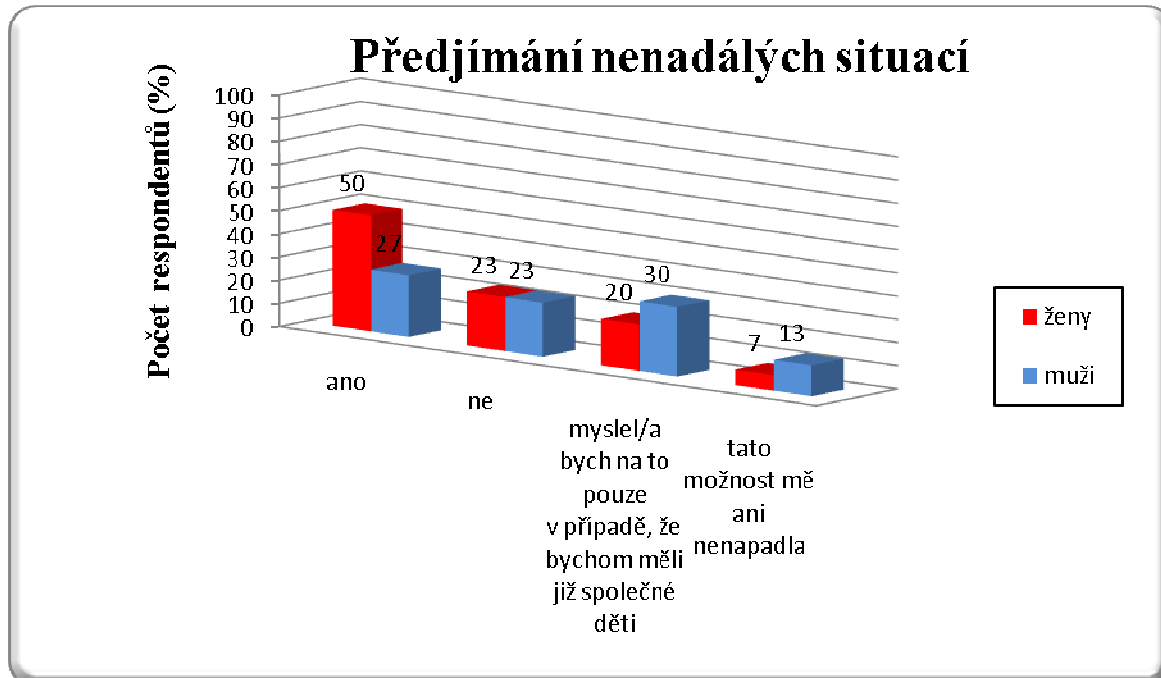

Výše uvedené otázky jsem sloučila z toho důvodu, že spolu úzce souvisí, plynule také navazují na otázku předchozí, kde jsem již některé náhledy respondentů zmínila. V souvislosti s otázkou č. 16: Ženy se za dobu společného soužití setkaly s určitými komplikacemi ve 20%, muži dokonce 33%. Je pravdou, že určitá část odpovědí z předchozí otázky by pokryla i odpovědi z této oblasti (a úzce s ní souvisí), ale pokud bych měla vycházet z dotazníkového šetření, vyplývá z něj, že se často jedná o komplikace ve vzájemném zastupování. Marný boj pociťují při jednání s úřady a státními institucemi, s bankami považují jednání za o něco snazší, je však nutné hledat „právní kličky“. Jeden respondent řešení našel ve vystavení plné moci. V souvislosti se zdravotnickým zařízením „bylo velmi těžké vyzjistit dostatečné informace, snažila jsem se působit na lidskost, ale dokázat, že jsem jen partnerka byl nadlidský výkon. Poté, co přítel podepsal poskytování informací, mohla jsem se dozvědět víc.“ Je zmíněn také případ, kdy nebylo možné situaci ve zdravotnickém zařízení nikterak vyřešit, jelikož se s dotyčnou nikdo

nehodlal blíže zaobírat, a to s odkazem, že nejsou manželé. Nezáviděníhodné situaci byla vystavena jedna respondentka, která uvádí: „Při rozchodu jsme řešili zapůjčení mého finančního obnosu do společného družstevního bytu, vlastnické práva jsou napsána na něj. Nyní mi nechce vrátit vloženou částku, chtěl, abych se z bytu odstěhovala. Nakonec mě vystrnadil. Smlouvu o půjčce nemám, nemám ani žádný právní nárok na byt. Nyní toto půjde na soud, hledám si právníka.“

Otázka č. 18. Předjímání nenadálých situací ve spojitosti s finančním zajištěním druhého partnera

Tabulka k otázce č.18: předjímání nenadálých situací			
		ženy	muži
a)	ano	15	8
b)	ne	7	7
c)	myslel/a bych na to pouze v případě, že bychom měli již společné děti	6	9
d)	tato možnost mě ani nenapadla	2	4

V dotazníkovém šetření jsem se zabývala také otázkou, zda se respondenti zamýšleli nad vzájemným zajištěním. V 50% ženy odpověděly, že tuto otázku s partnerem již řešily, naproti tomu u mužů kladné stanovisko zastává pouze 27%. Domnívám se, že tento rozdíl mohl vzniknout i tím, že ženy v otázce č. 8, týkající se narození společného potomka,

uváděly narození ve 43%, tudíž z tohoto lze i usuzovat, že byly již nuceny zamyslet se v případě nenadálých situací nad tím, aby byli druhý partner a společný potomek dostatečně zajištěni. Nejčastěji partneři vzájemné zajištění v nesezdaném svazku řeší životním pojištěním ve prospěch druhého partnera. Zaznívají i společné úspory, k nimž mají přístup oba partneři. Zde hraje velkou roli vzájemná důvěra. Od jedné respondentky zaznívá: *„Čekáme narození dítěte, svatbu jsem si přála, ale partner se nemůže rozhoupat. Snažíme se situaci ošetřit pojištěním, ale vzhledem k tomu, že jsem v očekávání a navíc v pracovní neschopnosti, je to dost těžké. Málo pojišťoven je schopno mě v této situaci pojistit. Svatba by byla alespoň malé řešení v případě mého úmrtí, a to vdoveckým a sirotčím důchodem.“* Část respondentů zvažuje tyto právní nedostatky ošetřit svatbou.

Shodně 23% respondentů u obou pohlaví přiznává, že situaci dosud neřešili, určitá část (viz graf) připouští, že je tato možnost ani nenapadla. Zbytek vzorku uvádí, že vzájemné zajištění by řešili až v případě, že by měli společného potomka, muži ve 30%, ženy ve 20%.

Dle mého úsudku určitou roli hraje věk respondentů. Je přirozené, že v tomto rozmezí se obecně lidé nesetkávají běžně s vážnými onemocněními, které by je nutily přemýšlet nad zajištěním druhého partnera. Asi dvě respondentky uvedly, že z tohoto hlediska na společné soužití nikdy nepohlížely a samy se v dotazníku zamýšlely a pokládaly si otázku: *„Není divné, že jsem nad tím ještě nepřemýšlela?“*

6.2 ZHODNOCENÍ VÝZKUMU

Pokud se zaměříme na vyhodnocení empirické části, ráda bych ještě jednou neopomněla zmínit, že jsem si pro tento účel vybrala výzkum prostřednictvím kvantitativního dotazníku. V prvopočátku vypracování dotazníku jsem učinila menší předvýzkum toho, zda jsou položené otázky pro oslovené respondenty konkrétní a jasné. Vítala jsem případné připomínky, díky nimž jsem mohla dotazník pozměnit, aby měl ve výsledku co největší přínos. Výběr byl náhodný, velmi jsem také ocenila snahu oslovených respondentů zaslat dotazníky dalšímu vzorku. Výzkumný vzorek, v tomto případě 60 respondentů, je společný v jednom zásadním bodě, všichni oslovení žijí v nesezdaném soužití, ať již s dětmi či bez nich.

V předchozí obsáhlé kapitole jsem analyzovala jednotlivé otázky uvedené v dotazníku, pro bližší seznámení jsem popis rozšířila i o náhledy a názory respondentů.

Pro efektivnější směřování práce jsem si zvolila dvě hypotézy, kdy bylo mým účelem nalézt jejich platnost, případně je provedeným výzkumem vyvrátit. Pro celistvost veškeré práce jsem si stanovila i výzkumné otázky. Nyní se zaměřím na celkové vyhodnocení provedené empirické části bakalářské práce.

H₁ : Ženy příkládají vyšší hodnotu uzavření sňatku před narozením společného potomka než muži.

Z osloveného vzorku žen žijících v nesezdaném soužití je pouze 40% zastoupení, kdy považují za důležité, aby se jejich společný potomek narodil za trvání manželství. Především u žen dochází k odklonu od tohoto požadavku. Ve výzkumném vzorku je důležitosti uzavření sňatku před početím společného dítěte nakloněno větší procento mužů (57%).

Tato hypotéza se výzkumem **nepotvrdila**.

H₂ : V souvislosti se vzájemným právním zajištěním druhého partnera jsou v tomto svědomitější více ženy než muži.

Z provedeného výzkumného šetření vyplynulo, že oslovení respondenti se ve většině případů nesetkali s nenadálými situacemi, díky nimž by se museli zamýšlet nad zajištěním druhého partnera. Pokud již tak činili, byly to spíše ženy (50%), které pomýšlely na vzájemné finanční ošetření vztahů. Je ovšem také pravděpodobné, že tato skutečnost vyplynula i z toho důvodu, že mezi respondentkami byla početná skupina se společným potomkem, kdy lze předpokládat, že již díky této situaci přemýšlí hlouběji nad možnými úskalími, které mohou vyvstat při nesezdaném soužití.

Nutno však konstatovat, že z provedeného výzkumného šetření se tato hypotéza **potvrdila**.

Pokud bych se zaměřila na výzkumné otázky, které dotvářely empirickou část, musím zmínit, že jepatrný odklon od uzavírání sňatků, jak jsem již zmiňovala ve své teoretické části. Dochází k odklonu od tradičního rodinného modelu a partneři nacházejí zalíbení

i v jiných svazcích. Výsledek výzkumného šetření je v průměru zhruba 50% pro obě odpovědi. Nevyplývá z něj jednoznačný příklon ani k jednomu soužití. Pouze zdůrazním, že větší odklon od požadavku narození potomka před uzavřením sňatku se nachází u žen. Tento samotný fakt mne poměrně překvapil, domnívala jsem se, že právě ženy budou více lpět na „tradici“ vstupu do manželství.

Překážka zpečetit partnerský vztah manželstvím se promítá i do finanční stránky (u žen 30%, u mužů 17%). I díky ní dochází k oddálení uzavření manželství, následně může být partnerský svazek natolik zažitý, že lidé již neshledávají potřebu jej legitimovat. Finanční stránka však nestála v popředí celkových důvodů volby soužití. Převládal zde spíše náhled vyzkoušet si, zda je dané partnerství to pravé, u mužů se také vyskytovaly odpovědi týkající se věku, kdy se považovali za dosud mladé na uzavření sňatku.

V souvislosti s výzkumnou otázkou, zda mají partneři povědomí o možných právních úskalích, a pokud nikoliv, zda tento fakt je způsoben tím, že jej dosud nemuseli řešit, musím konstatovat, že tento fakt z provedeného výzkumného šetření vyplývá. Pokud se již setkali, jedná se spíše o ženy, kterým se za doby soužití narodil potomek. Občasně vyvstávají komplikace při jednání se státními institucemi, ve zdravotnictví a v náhledu společnosti na tento svazek. Z celkového počtu 60 respondentů 14 uvádí, že nenadálé situace prozatím řešit nemuseli, proto ani nevyvstala potřeba je určitým způsobem právně ošetřit.

RESUMÉ

V praktické části jsem se zaměřila na teoretické souvislosti spojené s nesezdaným soužitím. Tuto stať jsem rozvedla o širší poznatky právních úskalí, které mohou kohabitanty potkat. Ve své empirické části blíže popsala kvantitativní výzkum s jeho výchozími údaji, jehož výsledky jsem se konci tohoto oddílu blíže specifikovala.

V dnešní společnosti nelze opomenout změnu rodinného modelu. Dochází od upouštění manželství, jako volby rodinného života. Nalezneme nejspíš mnoho aspektů, z kterého důvodu se vytrácí jeho atraktivita. Nutno však konstatovat, že tvář rodiny, způsoby jejího fungování a podoby rodinné intimity se mění. Některé opěrné pilíře rodinného života však již více než století zůstávají (De Singly 1999: 7). S tímto výrokem se ztotožňuji, musím však také zmínit, že partneři žijící v nesezdaném soužití se setkávají s mnoha právními nástrahami. Byla bych proto ráda, aby především pro ně posloužila má bakalářská práce. Z provedeného výzkumu vyplývá, že i nadále ve společnosti je velká část respondentů, kteří si neuvědomují následné komplikace. S touto skutečností se setkávám i ve svém zaměstnání v oboru sociálně-právní ochrany dětí. V této spojitosti mi neustále vyvstává myšlenka využití mé práce v praxi, a především seznámení společnosti s možnými nástrahami. Jako praktické využití mne v průběhu vyhodnocování dotazníků vyvstala myšlenka k sepsání souhrnných informací do praktické informativní brožury. Troufám si říci, že spousta jedinců žijící v nesezdaném soužití není seznámena s problematikou. Touto osvětou by mohlo dojít k minimalizování následných komplikací. Bylo by proto příhodné práci rozšířit o tento úkon.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

ZÁKONY

Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním

Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí ve znění pozdějších předpisů

ODBORNÁ LITERATURA

BROWN, L.S., BOOTH, A. *Cohabitation Versus Marriage: A Comparison of Relationship Quality*. Journal of Marriage and Family, vol. 58. no.3. 1996. ISBN 668-678. 1996.

BĚLOHLÁVEK, J.A., *Nový občanský zákoník. Srovnání dosavadní a nové občanskoprávní úpravy včetně předpisů souvisejících*. Plzeň, Aleš Čeněk, s.r.o., 2012. ISBN 978-80-7380-413-8.

DIDEROT, D. *Všeobecná encyklopedie*. Praha. Nakladatelský dům OP, 1997. ISBN 8085841177.

DISMAN, M. *Jak se vyrábí sociologická znalost. Příručka pro uživatele*. Praha, Karolinum, Univerzita Karlova, 2002. ISBN 80-246-0139-7.

GIDDENS, A., *Sociologie*. Praha, Argo, 1999. ISBN 8072031244.

GREGOROVÁ, Z., KRÁLÍČKOVÁ, Z., *Nesezdané soužití v právním řádu ČR. Právní rozhledy*, č. 5, 1998.

FIALOVÁ, L. a kol., *Představy mladých lidí o manželství a rodičovství*. Praha, Slon, 2000. ISBN 8085850877.

FRANCOVÁ M., DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ J., *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. Praha, Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010. ISBN 978-80-7357-586-1.

HAMPLOVÁ, D., *Vstup do manželství a nesezdaného soužití v České republice po roce 1989 v souvislosti se vzděláním*. Praha, Sociologický ústav AV ČR, 2003a. ISBN 80-7330-029-X.

HAMPLOVÁ, D., *České ženy: vzdělání, partnerství, reprodukce a rodina*. Praha, Sociologický ústav AV ČR, 2003b. ISBN 8073300400.

HAMPLOVÁ, D., a kol., *Děti na psí knížku?*. Praha, Sociologický ústav AV ČR, 2007. ISBN 978807330186.

HAMPLOVÁ, D., PIKÁLKOVÁ, S., *Manželství, nesezdané soužití a partnerský vztah*. Praha, SLON, 2002.

HAMPLOVÁ, D., *Životní spokojenost: rodina, práce a další faktory*. Praha, Sociologický ústav AV ČR, 2004.

HENDL, J., *Přehled statistickým metod. Analýza a metaanalýza dat*. Praha, Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-482-3.

HRUŠÁKOVÁ, M., a kol., *Rodinné právo*. Brno, Doplněk, 1993. ISBN 80-7239-104-6.

HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., *České rodinné právo*. Brno, Doplněk, 1998. ISBN 8072390031.

CHALOUPKOVÁ, P., a kol., *Postoje k manželství, rodičovství a k rolím v rodině v České republice a v Evropě*. 1. vyd. Sociologický ústav AV ČR, Praha, 2004. ISBN 8073300621.

CHODĚRA, O., *Partnerství, manželství a paragrafy*. Praha, Grada, 2002. ISBN 80-247-0217-7.

KATRŇÁK, T., *Proměny české rodiny v devadesátých letech*. In *Utváření a vývoj osobnosti: psychologické, sociální a pedagogické aspekty*. Brno : Barrister & Principal, 2002. ISBN 80-85947-83-8.

KIRCHNER, F., *Religiozita a očekávání spojená s manželstvím*. Brno, MU FSS, 2003.

KOCOURKOVÁ, J., RABUŠIC, L., *Sňatek a rodina: zájem soukromý nebo veřejný?* Praha, Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta, 2006. ISBN 80-86561-93-3.

KRÁLÍČKOVÁ, Z., *Rodinné právo v otázkách a odpovědích*. Praha, Computer Press, 2000. ISBN 807226365x.

MAREŠ, P. a kol., *Modernizace a česká rodina*. Brno, Barrister & Principal, 2003. SBN-10: 80-86598-61-6.

MAŘÍKOVÁ, H. a kol., *Velký sociologický slovník P-Z*. Praha, Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-310-5.

- MATĚJČEK, Z., *Rodina očima dětí a rodičů*. PROPSY. 1998, roč. 4, č. 2.
- MATOUŠEK, O., *Rodina jako instituce a vztahová síť*, Praha, Slon, 2003. ISBN 8086429199.
- MOŽNÝ, I., *Sociologie rodiny: její vývoj, teorie a základní problém*. Praha, Slon, 1999. ISBN 80-85850-75-3.
- MOŽNÝ, I., *Kapitoly ze sociologie rodiny*. Brno, Univerzita J. E. Purkyně, 1987.
- MOŽNÝ, I., *Moderní rodina - mýty a skutečnosti*. Brno, Blok, 1990. ISBN 80-7029-018-8.
- MOŽNÝ, I., *Rodina a společnost*. Praha, Slon, 2006. ISBN- 978-80-86429-87-8.
- OSIČKA, J., *Nesezdané soužití: trendy v postojích populace k novým formám partnerství*. Brno, MU FSS, 2004.
- PAVLÍKOVÁ, E., *Nesezdané soužití na Moravě – alternativa manželství nebo příprava na manželství?* Brno, MU FSS, 1996.
- PELIKÁN J., *Základy empirického výzkumu pedagogických jevů*. Praha, Kolinum, nakl. Univerzity Karlovy, 1998. ISBN 80-7184-569-8.
- RABUŠIC, L., *Nesezdané soužití v zemích západní Evropy a USA*. Demografie, 1986.
- RABUŠIC, L., *O současném vývoji manželského a rodinného chování v České republice*. Demografie, roč. 38, č. 3
- RABUŠIC, L., *Kde ty všechny děti jsou? Porodnost v sociologické perspektivě*. Praha, Slon, 2001. ISBN 8086429016.
- REICHEL, J., *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha, Grada, 2009. ISBN 9788024730066.
- RYCHTAŘÍKOVÁ, J., *Nesezdané soužití. Populační vývoj ČR*. Praha, Univerzita Karlova, 1994.
- SELIGMAN, M., *Opravdové štěstí – Pozitivní psychologie v praxi*. Praha, Ikar, 2003. ISBN 80-249-0293-1.
- SINGLY DE, F., *Sociologie současné rodiny*. Praha, Portál, 1999. ISBN 8071782491.
- SOBOTKOVÁ, I., *Psychologie rodiny*. Praha, Portál, 2001. ISBN: 8071785598.
- SULLEROTOVÁ, E., *Krize rodiny*. Praha, Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-647-3.

ŠMOLKA, P., *Muž a žena – návod k použití*. Praha, Portál, 2004. ISBN 8071789119.

VESELÁ, R., a kol., *Rodina a rodinné právo historie, současnost a perspektivy*. Praha, Eurolex Bohemia, 2003. ISBN 8086432483.

VOLKMEROVÁ, K., *Modely nesezdaného soužití: charakteristiky, percepce partnerů, vývoj*. Brno, MU Katedra psychologie, 2006.

Internetové odkazy

BARTUŠKOVÁ, J. (2008): Manželství nebo nesezdané soužití? [online]. [citováno 06.03.2013]. Dostupné z WWW: <http://www.rodina.cz/clanek6501.htm>.

Český statistický úřad [online]. [citováno 21.04.2013]. Dostupné z WWW: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/snatecnost>.

Férová nemocnice-Projekt ligy lidských práv [online]. [citováno 06.03.2013]. Dostupné z WWW: <http://www.ferovanemocnice.cz/zdravotnicka-dokumentace-a-lekarske-tajemstvi-26/lekarske-tajemstvi-84.html>.

ŠULOVÁ, L.(2007): *Sborník z kongresu Pardubice* [online]. [citováno 17.04.2013]. Dostupné z WWW: <http://www.planovanirodiny.cz/view.php?cislocianku=2008020102>.

Český statistický úřad, Sňatečnost. (2008) [online]. [citováno 20.03.2013]. Dostupné z WWW: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/snatecnost>.

UZEL, R.(2008): Život na psí knížku versus manželství [online]. [citováno 06.03.2013]. Dostupné z WWW: <http://www.novinky.cz/zena/vztahy-a-sex/151427-zivot-na-psi-knizku-versus-manzelstvi.html>.

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. I. Dotazník předkládaný respondentům žijící v nesezdaném soužití

Příloha č. II. Úhrnná rozvodovost a průměrná délka trvání manželství při rozvodu

Příloha č. III. Fázování životního cyklu z hlediska uzavírání a rozpadu partnerských svazku

Příloha č. IV. Roční počet sňatků

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

Dobrý den,

jmenuji se Ivana Jaborníková a jsem studentkou Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, Institutu mezioborových studií v Brně, obor Sociální pedagogika. Pro svou bakalářskou práci jsem si zvolila téma „Kohabitace (nesezdané soužití nebo-li partnerský vztah se společným bydlením) jako forma rodinného soužití a jeho možná úskalí“.

Vyplněním tohoto dotazníku mi pomůžete získat informace pro výzkum, který bude součástí mé bakalářské práce. Nutno podotknout, že dotazník je anonymní, veškeré získané informace budou sloužit pouze pro účely při zpracování závěrečné práce. V případě dotazů se na mne můžete kdykoliv obrátit na adrese : iva.jabornikova@seznam.cz. Pro úplnost dotazníku, prosím, o vyplnění všech otázek.

Předem děkuji za ochotu a Váš čas.

1. Pohlaví:

- a) muž
- b) žena

2. Věk:

- a) 20-25
- b) 26-30
- c) 31-35
- d) 36-40
- e) 41-45
- f) 45 a výše

3. Vzdělání:

- a) bez vzdělání
- b) základní škola
- c) vyučen (výuční list)
- d) střední škola s maturitou
- e) vyšší odborná škola
- f) vysoká škola
- g) jiné: _____

4. Rodinný stav:

- a) svobodný/á
- b) ženatý/vdaná
- c) rozvedený/á

5. Délka Vašeho vztahu:

- a) méně než rok
- b) 1-2 roky
- c) 3-5 let
- d) 5-10 let
- e) déle

6. O kolikátý partnerský vztah se společným bydlením se jedná:

počet: _____

7. Plánujete společnou budoucnost:

- a) ano
- b) ne

8. Máte v úmyslu s aktuálním partnerem uzavřít sňatek:

- a) ano
- b) ne
- c) dosud jsme nad tím neuvažovali

9. Narodilo se Vám za doby společného soužití dítě:

- a) ano
- b) ne

10. Plánujete případně společně s partnerem/kou potomka:

- a) ano
- b) ne
- c) tuto možnost jsme ještě nezvažovali
- d) jiné _____

11. Je pro vás rozhodující, aby se Vaše děti narodily za doby trvání manželství:

- a) ano z jakého důvodu _____
- b) ne ... z jakého důvodu _____

12. Soužití volím především z důvodu (možno označit více alternativ):

- a) v NS si otestuji, jestli je můj/moje partner/ka ten/ta pravý/á
- b) necítím se tímto svazkem svázaný/á
- c) svatba je jen papír

- d) chci být nezávislý/á, dělat kariéru
- e) sňatku nepřikládám takovou váhu
- f) domnívám se, že by se náš vztah pokazil
- g) nechci mít ztížený možný rozchod
- h) NS volím, protože ho chce partner/ka a já ho/ji nechci ztratit. Raději bych ale volil/a manželství
- i) domnívám se, že jako svobodný/á dostaneme od státu více peněz na dítě (dávky SSP a HN)
- j) po předchozím rozvodu toto již nechci podstupovat
- k) nemáme dostatek financí na svatbu, kterou bychom si přáli
- l) rodiče našemu vztahu nepřejí
- m) cítím se dosud mladý/á na to, uzavřít sňatek
- n) manželství mě děsí (zkušenost z původní rodiny)
- o) současná relativní nejistota pevnosti svazku mě činí být pozornějším k partnerovi/partnerce
- p) manželství stejně nepovažuji za záruku pevnosti našeho vztahu
- q) jiné _____

13. Hospodaříme:

- a) společně
- b) každý zvlášť, na společných výdajích se domlouváme
- c) jiné _____

14. Máte společné závazky(hypotéka, půjčka, nájemní smlouva aj.):

- a) ano
- b) ne

15. Cítíte se díky tomu, že nejste ve svazku manželském, ve společnosti nějak diskriminováni:

- a) ano
- b) ne

z jakých důvodů a kým (vypište prosím): _____

---

16. Setkali jste se již se situací, kdy byl pouze neformální svazek nesezdaného soužití překážkou (např. poskytování informací o partnerovi ve zdravotnickém zařízení, jednání za partnera atd.):

- a) ano
- b) ne

c) **17. Jak jste situaci řešili:**

18. Mysleli jste, v případě nenadálé situace (úraz, úmrtí), na zajištění druhého partnera:

a) ano

b) ne

c) myslel/a bych na to pouze v případě, že bychom měli již společné děti

d) tato možnost mě ani nenapadla

jakým způsobem máte ošetřenu tuto otázku_____

Prostor pro Vaše případné poznatky:

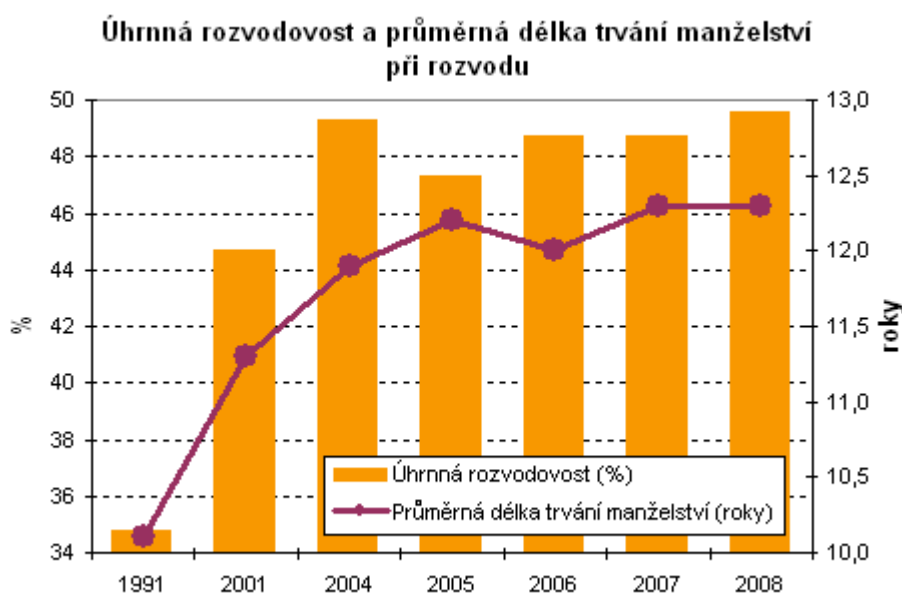
Děkuji za vyplnění dotazníku.

S přáním pěkného dne

Jaborníková Ivana

Příloha P II: Úhrnná rozvodovost

Graf pojednává o úhrnné rozvodovosti³⁶ a průměrné délce trvání manželství při rozvodu. V roce 2008 dosáhla úhrnná rozvodovost 49,6 %, čímž byla překonána prozatím nejvyšší hodnota 49,3 % z roku 2004. Jen tak pro zajímavost můžeme zmínit, že průměrná délka trvání manželství při rozvodu činila 12,3 let, zajímavé také je, že z 65 % rozvod iniciovaly ženy. V 72,1 % případů šlo o první rozvod u obou manželů³⁷. Proto vyvstává otázkou, zda lidé poté našli již vhodného partnera pro vstup do šťastnějšího manželství, žijí sami nebo pouze s partnerem v nesezdaném soužití.

³⁶ dává podíl manželství končících rozvodem (za předpokladu zachování intenzit rozvodovosti podle délky trvání manželství z daného roku po dalších zhruba třicet let)

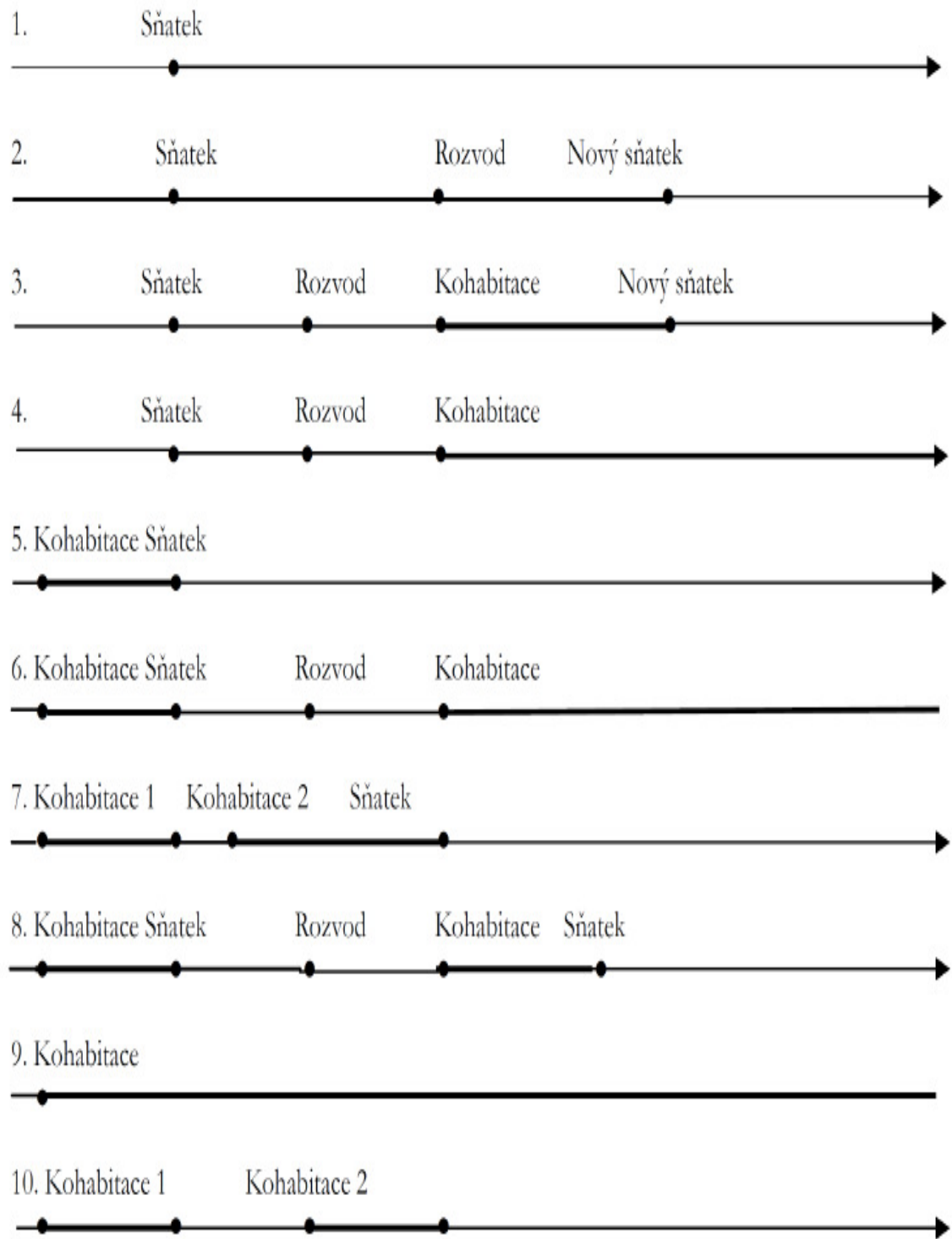
³⁷ <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/rozvodovost>

Příloha P III.: Fázování životního cyklu z hlediska uzavírání a rozpadu partnerského svazku

Fázování životního cyklu z hlediska uzavírání a rozpadu partnerských svazků se tak díky nesezdanému soužití obrovským způsobem rozrůžnilo, což se pokouší modelově znázornit obrázek (viz níže).

V obrázku, který uvádí ze všech možných kombinací vzájemného fázování sňatků, rozvodů a kohabitanace jen ty nejobvyklejší, je naznačen i jistý vývoj nesezdaného soužití. To nepravděpodobně, v úzkém měřítku, objevovalo nejdříve u lidí, kteří své manželství ukončili rozvodem a kteří po jisté době soužití uzavírali s novým partnerem/novou partnerkou nový sňatek (typ 3.). V okamžiku, kdy kohabitanace přestala být negativně sankcionována, se rozvedení nepouštěli již tak často do nového sňatku, ale zůstávali žít s partnerem/partnerkou nesezdání (typ 4.). Současně se rozvíjela i kohabitanace, která předcházela sňatku (typ 5.). Postupně vznikaly také další podoby nesezdaného soužití (viz typ 6. -8.)

Různorodost fázování partnerských svazků během životního cyklu v současných vyspělých společnostech (Rabušic 2001: 196).

Zdroj: Rabušic (2001, s. 196)

Příloha P IV.: Roční počet sňatků

Počty uzavřených sňatků

Roční počet uzavřených sňatků na rozdíl od počtu narozených zaznamenal své lokální minimum nikoli koncem devadesátých let, ale až v roce 2003, kdy bylo poprvé v České republice uzavřeno méně než 50 tisíc sňatků. Od roku 2004 počet uzavřených manželství opět stoupal, avšak ne nijak výrazně. Prudší nárůst nově vzniklých manželství přinesl až rok 2007, kdy bylo uzavřeno o 4,3 tisíce manželství více než v roce předchozím. Meziroční nárůst byl tehdy dokonce větší než celkový nárůst z let 2004-2006. Celkem bylo v roce 2007 oddáno 57 157 párů, nejvíce za posledních deset let. V následujících letech ale vstupovalo do manželství stále méně osob a v roce 2011 se v České republice uskutečnilo 45 137 svateb. Šlo o nejnižší počet od roku 1918.

Sňatky podle rodinného stavu

Nejvíce sňatků (64,3 % v roce 2011) uzavírají tradičně dva svobodní snoubenci. Dlouhodobě druhou nejčetnější skupinu tvoří sňatky, kdy byli oba novomanželé rozvedení (14,8 %). Následují svazky rozvedené a svobodné osoby, přičemž o něco častější jsou sňatky dosud neprovdané ženy s rozvedeným mužem (9,6 %) než svobodného muže s rozvedenou ženou (9,3 %). Ovdovělí vstupují do dalšího manželství ojediněle v řádech stovek případů za rok. Tyto podíly se v uplynulých 20 letech výrazně neměnily (ČSÚ, 2013,[online]).

Roční počet sňatků

